

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaqa skuánducha

¹ Yá'a kéj'á'á tú'un va'a máa Jesucristo, Se'e Dios.
² Te súan n̄i chaa Isaías tutu, chí chaa jáni tu'un Dios n̄i kuu-de sáa: Kuni so'o-ró, chí tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaa-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máa Jíto'o-yo te sándóo-ró íchi-yá, achí-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, n̄i skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i jani-de tu'un jánducha jíin tú'un nakani in̄i, náv'a sá'a Dios tuká'nu in̄i nuu kuáchi.
⁵ Te n̄i chakoyo taká ñayiv̄i ndáñúu Judea, jíin taká ñayiv̄i ñúu Jerusalén. Te n̄i skuánducha-dé-i in̄i yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñu'un Juan n̄i kuu ixi camello, jíin ñn sánchij̄i ñii nú'n̄i chíi-de. Te n̄i yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yoko yuku. ⁷ Te n̄i jani-de tu'un: Ichi yatá-rí vai ñn I'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-r̄i jukuíta ndee-r̄i te ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, áchí-de. ⁸ Te ruu, chí jíin ndúcha skuánducha-rí róo jíná'an-ró, ko I'a-ún, chí jíin Espíritu Santo skuánducha-yá róo, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús n̄i sá'a Juan

⁹ Te n̄i kuu kiv̄i. Te Jesús, n̄i kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te n̄i janducha-yá n̄i sá'a Juan in̄i yucha Jordán. ¹⁰ Te n̄i nana-ni-ya

iní nducha-ún. Te n̄i jini-ya já ní nuña andíví. Te Espírítu n̄i jungava siki-yá nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi ándíví ní kenda ñn tu'un n̄i ka'an: Máá-ró kúu Se'e-ri, te kúndá'ú ini-ri róó. Te kúsñ ini-ri jíin-ró. Achí.

Siki já ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máá Espírítu, n̄i chundá'á-ni-ya kuá'an-ya ondé ñu'un té'é. ¹³ Te n̄i kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá. Te n̄i kandee-ya jíin kiti xáan. Te máni ndajá'a ándíví ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasá n̄i kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde n̄i kivi Juan vekaa, te n̄i jaa Jesús ndañú Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te n̄i kachi-ya: A n̄i jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani ini jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xiní kúun tá'an chaq

¹⁶ Te n̄i ja'a-ya xín mar Galilea kua'an-ya. Te n̄i jini-ya núu Simón jíin ñaní-de Andrés, káskuíta ka'nu-de ñunu-dé ini mar, chi chaq káñn tiyáká kákuu-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-ri róó chaq ññayivi. Achí-ya. ¹⁸ Yúan-na te n̄i kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te n̄i kandikin-de-ya. ¹⁹ Te n̄i jika-ya ñn tílí-ga. Te n̄i jini-ya núu Jacobo jíin ñaní-de Juan. Se'e Zebedeo kákuu chaq-ún. Suni ká'jin chaq-ún ini barco, kánaku'ni-de ñunu-dé. ²⁰ Te n̄i kana-ni-ya xiní-dé. Te n̄i kaskéndoo-de táa-de Zebedeo ini barco-ún jíin mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Jā ní keñi'in-ya tachí kíni

²¹ Te nī kīvī koyo-de inī ñuu Capernaum. Te taká kīvī ndétatú nī kīvī-ni Jesús inī ve'e sinagoga, te nī stá'an-ya tú'un. ²² Te nī kánaa ini-i kájini so'o-i tu'un stá'an-ya, chi nī stá'an-ya nátu'un cháa ndíso tíñu, nasu nátu'un cháa káchaa tutu. ²³ Te inī ve'e sinagoga-ún kándeé ñn cháa tá'an tachí kíni. Te cháa-ún, nī kana kó'ó-de: ²⁴ Naún kuní-ní jín-ná jíná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jiní-ná na ní kúu, cháa ío ndoo nuu Dios, áchí. ²⁵ Te Jesús, nī ka'an xaan-yá jín: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. ²⁶ Te máa tachí kíni-ún, xaan ní ja'ni yí'í cháa-ún. Te nī kana jíkó'ó. Te nī kenda kua'an inī-de. ²⁷ Te ndivii-í nī kánaa iní-i kánde'é-i. Te kánda'tu'ún máa-i: Naún kúu ya'á. Tu'un jáá kúu náún, chí tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí kíni, te káandatu nuu-dé, áchí-i. ²⁸ Te nī jicha nuu-ni tu'un-ya kuá'an ní taká ndañuu ja ní jíkó ndúu yuñuu Galilea. ²⁹ Te nī kánda-da-ni-ya iní ve'e sinagoga. Te nī chákooyo-ya jín Jacobo jín Juan onde ve'e Simón jín Andrés. ³⁰ Te náchisó Simón, kátuu-ñá yí'i kiji-ña. Te nī kaka'an-ni-de jín-yá ndasa kuu máa-ña. ³¹ Yúan-na te nī jaa-ya. Te nī tñn-ya ndá'a-ñá. Te nī ndukani-ya-ñá. Te nī kee-ni kiji-ún-ña. Te nī jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Jā ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyiví káku'u

³² Te nuu ní ini, nī kee ndikandii, te nī chákooyo cháa kándiso ñáyiví káku'u, jín ñáyiví tá'an tachí kíni. ³³ Te taká ñáyiví ñuu-ún, nī kakutútú-i yuxé'é yúan. ³⁴ Te nī nasáva'a-ya kuá'a ñáyiví káku'u tñn nuu kué'e. Te nī kiñi'in-ya kuá'a tachí kíni kája'an.

Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tachí ḱini-ún, chí a kájini-ún-ya.

Ja ní jikan ta'u-ya nuu ñú'un té'é

³⁵ Te ña'an xaan ní ndukoo-ya, onde ná íñaagá. Te ñi kenda-ya te kua'an-ya ñin lugar ñu'un té'é. Te yúan ñi jikan ta'u-ya. ³⁶ Te Simón jíin cháa káxiukú jíin-de, ñi kandikin-de-ya. ³⁷ Te ñi kanani'in-de-ya. Te káka'an-de jíin-ya: Taká ñayivi, kánandúkú-i níí, áchí-de. ³⁸ Te ñi kachí-ya jíin-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-ri tu'un yúan, chí ja yúan ní chaar-ri. Achí-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te ñi jani-ya tú'un iní taká ve'e sinagoga níí ndáñuu Galilea. Te ñi kiñi'in-ya tachí ḱini kája'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñin chaá té'yu ndi'yi

⁴⁰ Te ñin chaá té'yu ndi'yi, ñi chaá-de nuu-ya. Te ñi jukuiñi jíiti-de nuu-ya, ká'an nda'ú-de jíin-ya: Nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, ñi kundá'ú iní-ya-dé. Te ñi skáa-ya ndá'a-ya. Te ñi ké'é-ya-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuní-ri. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. ⁴² Te máá súan-ni ñi ka'an-ya, te ndi'yi té'yu chaá-ún, kua'an-ni. Te ñi ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te ñi ka'an xaan-ya jíin-de. Te táji-ni-ya-dé ki'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya jíin-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro jíin ní ñin-i, chí kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'á-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un ñi tá'ú Moisés tiñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, ñi kenda-de kua'an-de. Te ñi kejá'á-de ñi jacha xaan-dé tu'un. Te ñi kachí-de ná ñi ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu kivi ndijin Jesús onde iní ñuu, ko

n̄i kanchaa s̄in-ya ñin lugar ñu'un té'é. Te yúan n̄i kikoyo ñayivi táká lado nuu-yá.

2

Chaa n̄i kuyúnú

¹ Te n̄i kuu yaku kivi. Te n̄i kivi tuku-ya ñúu Capernaum. Te n̄i kenda tu'un ja vé'e kanchaa-ya. ² Te n̄i kakutútu kuá'a xáan ñayivi núu-yá. Te tuká ní kánda kuti yúxé'é kuíñi-i. Te n̄i jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te n̄i chaa yaku chaa nuu-yá jíin ñin chaa n̄i kuyúnú, ja kúun tá'an-de kándiso-de chaa-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñayivi-ún, te tú ní kúu kivi-de nuu-yá jíin cháa-ún. Te n̄i kajuña-de xin̄i vé'e nuu kánde-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de yaú-ún, n̄i kaskúun-de jito yuu núu kátúu cháa n̄i kuyúnú-ún. ⁵ Te n̄i jini Jesús ja kákandija máa-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa n̄i kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ⁶ Te yúan kaxiukú yakú chaa káchaa tutu. Te yuán, n̄i kajani in̄i: ⁷ Naja ká'an chaa yá'a súan. Núsáa te tu'un ndiva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu in̄i nuu kuáchi, chi ñin-ni máa Dios, áchí. ⁸ Te n̄i juku'un-ni in̄i Jesús ja súan kájani in̄i. Te n̄i ka'an-ya jíin: Naja kájani in̄i-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga kaa. A ka'an-ri jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró; xí ká'an-ri jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te ki'in-ro jíin, achi-ri náun. ¹⁰ Ko náva'a ná kuni-ro ja máa Sé'e chaa, ndiso-ya tíñu in̄i ñuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu in̄i nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a núsáa: ¹¹ Jíin-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ¹² Te

máa cháa-ún, n̄i ndukoo-ni-de. Te n̄i naki'in-de j̄ito yuu-dé. Te n̄i ndenda-de kua'an-de nuu ñayivi kuá'a-ún. Te ndivii-í, n̄i kakee nuu-í kándé'é-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios: N̄a tú kájin̄i kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchí-i.

Ja ní kana-ya xiní Leví

¹³ Te n̄i kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñayivi, n̄i jakoyo-i nuu-ya. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. ¹⁴ Te n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. Te n̄i jini-ya núu Leví, se'e Alfeo, kanchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i ndikin-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, n̄i yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xiní jíin cháa ká'io kuachi, káyee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chí ío kua'a-dé kándikin-de-ya. ¹⁶ Te chaa káchaa tutu, jíin cháa fariseo, kándé'é-de ja yée-yá staa jíin cháa xiní jíin cháa ká'io kuachi. Te n̄i kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yée-yá jí'i-ya jíin cháa xiní jíin cháa ká'io kuachi, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chí chaa kaku'u kuu ja kájinu ñú'ún. N̄a tú vai-ri kana-ri xiní cháa ndaa, chí chaa ká'io kuachi kana-ri xiní, áchí-ya.

Siki já kondicha iní

¹⁸ Te chaa káskuá'a jíin Juan, jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, ká'io ndicha iní-de. Te n̄i chakoyo chaa-ún. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, naja ká'io ndicha iní-de, te chaa káskuá'a jíin-ní, tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Á kuu kondicha iní ñayivi ká'jin viko

tánda'a, te nú kánchaa yii jíín-i. Chì nú nini kánchaa yii jíín-i, ma kúu kondicha iní-i. ²⁰ Ko chaa ìn kivi já yíi-ún, kuxio-de nuu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha iní-i. ²¹ Tú ni ìn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chì nú súan, te suni máá já ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'í-gá te'nde. ²² Te tú ni ìn chu'un vino jáá iní ñii tú'ú. Chì nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ní. Ko ñii jáá jíín vino jáá, kúu ja kúu ku'un, áchí-ya.

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

²³ Te ìn kivi ndétatú ni ja'a Jesús kua'an-ya ìn nuu kaa trigo. Te chaa kaskua'a jíín-ya, kájika-de kua'an-de. Te kakachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te chaa fariseo, ni kaka'an-de jíín-ya: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndétatú, chì tú ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-ya, ni ka'an-ya jíín-de: Á tú ní kaka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te ni jí'i-de soko, onde jíín cháa ni kaxiukú jíín-de. ²⁶ Te ni kivi-de iní ve'e Dios. Te Abiatar ni kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te ni yee-dé statilá ii kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee ní ìn chaa, chì máni sutu káyee núú. Te suni ni ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíín-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni ni ka'an-ya jíín-de: Kivi ndétatú ni jungoo ja siki cháa; nasu cháa ja siki kivi ndétatú. ²⁸ Núsáá te máá Sé'e chaa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Ìn chaa ni ichi nda'a

1 Te inga jínu nî ndivî Jesús inî ve'e sinagoga. Te yúan nî io ñn cháa nî ichî káján ñn nda'a-dé. 2 Te kándé'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivî ndétatú, náva'a kakan-de kuachi siki-yá. 3 Yúan-na te nî ka'an-ya jín cháa kátí'íchi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñî-ro, áchí-ya. 4 Te nî ka'an-ya jín-de jíná'an-de: Ndé ley íó siki kivî ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñn cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo ñn ndiyi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. 5 Te ndé'é-yá nuu-dé ja ká'iin-de xiin-yá. Te nî kitî inî-ya. Te nî kukuí'a inî-ya já ndáva iní añú-de jíná'an-de. Te nî ka'an-ya jín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te nî skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, nî nduva'a ij-ní. 6 Yúan-na te nî kenda koyo cháa fariseo. Te nî kandatu'ún-ni-de jín cháa herodiano siki-yá, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivî ní kandikin-i-ya

7 Te Jesús, nî kusíin-ni-ya kuá'an-ya ondé yu'u mar jín cháa káskuá'a jín-yá. Te ñáyivî kuá'a xáan ndáñúu Galilea jín ndáñúu Judea, nî kandikin-i-ya. 8 Te suni onde ñuu Jerusalén jín Idumea, jín ingá lado yucha Jordán, jín ndáñúu Tiro jín Sidón. Kua'a xáan ñáyivî, nî kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu nî sá'a-ya. Te nî chakoyo-i nuu-yá. 9 Te nî ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá ja ná kótú'a ñn barco lúlí kivi-ya, náva'a tú kaxin-i-ya. Chî kua'a xáan ñáyivî-ún íó. 10 Chî nî nasáva'a-ya ñáyivî kuá'a. Te taká ñáyivî káku'u kue'e, nî kakandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kákuñi-i. 11 Te tachî kîni nú nî kajini nuu-yá, te kájukuiñî jíí

núu-yá. Te kákana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máá-yá, n̄i ka'an xaan-yá jín já ná tú stá'an ndijin-ún-yá.

Já ní kají-yá uxí uu cháa skuá'a jín-yá

¹³ Te n̄i kaa-yá kuá'an-yá onde yuku. Te n̄i kana-yá xiní ndé cháa játa'an in̄i máá-yá. Te n̄i jakoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te n̄i jani-yá uxí uu tá'an cháa, kuiñi-de jín-yá. Te tájí-yá-de kingoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de ñáyivi kú'u. Te kiñi'in-de tachí kini kingoyo. ¹⁶ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jín Juan ñani Jacobo, n̄i naskúnání-yá ndendúu-de Boanerges, ja kuní ka'an: Chaa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jín Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-yá. Yúan-na te n̄i kivi koyo-de ñin ve'e jín-yá. ²⁰ Te n̄i ndutútú tuku kua'a ñáyivi. Te ni tuká ní kúu kee-yá staa jín-de. ²¹ Te n̄i kajini tu'un tá'an-yá. Te n̄i kakenda-de vai-de ja tñin-de-yá. Chi n̄i kaka'an-de: Káku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndivá'a sikí Espíritu Santo

²² Te ja káchaa tutu, n̄i kikoyo onde ñuu Jerusalén, n̄i kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jín tachí kini ñá'nu kiñi'in-de tachí kini kája'an, áchí. ²³ Te n̄i kana-yá xiní jíná'an. Te n̄i ka'an-yá tú'un yátá jín: Ndasá kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás kí'in, áchí-yá. ²⁴ Te nú ñin ñuu sásin máá te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. ²⁵ Te nú ñin ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an

máa te sásin máa, ma kúni'in, chi sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni in chaa kuu kivi-de ini ve'e chaa kándaján te sakuí'ná-de ndatíñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de chaa ndáján-ún. Yúan-na te kuu sakuí'ná-de ndatíñu chaa-ún. ²⁸ Jandaa ká'an-ri jíin-ró já koo tuká'nu ini nuu táká kuachi kásá'a chaa, te suni nuu tú'un ndiva'a nú nani ka'an-de jíná'an-de. ²⁹ Ko nú in chaa ká'an-de tú'un ndiva'a sikí Espíritu Santo, ma koo kuti tuká'nu ini-ya núu-dé, chi sua kundiso-de kuachi ní káni, áchí-ya. ³⁰ Chi ni kaka'an-de: Tá'an-de tachí káni, áchí-de.

Naa-ya jíin ñani-ya

³¹ Te ni chaa naa-ya jíin ñani-ya, te ká'in-ña yata ké'e. Te ni katáji-ña tú'un kua'an kákana-ña xiní-yá. ³² Te ñayivi kuá'a kaxiukú ní núu-yá-ún, ni kaka'an-i jíin-yá: Kuándé'é-ní, chi ni chaa naa-ní jíin ñani-ní ká'in-ña yata ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máa-yá, ni ka'an-ya: Ndéja kuu naa-ri te ndéja kakuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñayivi kaxiukú ní núu-yá-ún, te ni ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o-ró, chi ya'á kuu naa-ri jíin ñani-ri. ³⁵ Chi ñayivi skíkuu tiñu kuni Dios, jian kuu ñani-ri, kuu kuá'a-ri, kuu naa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yata sikí chaa saka trigo

¹ Te yu'u mar ni keja'á tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te ni kandutútú kuá'a xaan ñayivi núu-yá. Te ja yúan ní kivi-ya ní jungoo-ya ini in barco nuu mar. Te taká ñayivi-ún, ni kakendoo-i kaxiukú-i nuu nú'un. ² Te ni stá'an-ya kuá'a tú'un yata núu-í.

Te n̄i ka'an-ya j̄ín-i: ³ Kuni so'o te kuni-ro: ñn chāa s̄aka trigo, n̄i kenda-de s̄aka-dé. ⁴ Te n̄i kuu ja ní kenda-de s̄aka-dé, te ñn nuni-ún, n̄i jungava yu'íchi. Te n̄i chāa t̄isaa. Te n̄i kakókó-tí. ⁵ Te inga, n̄i jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te n̄i kana yachi-ni, ch̄i tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te n̄i kasun-ni. Te n̄i ichi, ch̄i tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga, n̄i jungava ma'ñú ínu. Te n̄i ja'nu ñnu-ún. Te n̄i jas̄u nuu. Te tú ní kúun nuni. ⁸ Te sava, n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te n̄i kaja'nu. Te n̄i nakoko. Te n̄i kuun nuni. ñn ja okó uxi, inga ja uní xiko, te inga ja ñn ciento, áchí-ya. ⁹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Chāa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁰ Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te chāa ká'jin yani nuu-yá j̄ín ndí'uxí uu chāa káskuá'a j̄ín-yá, n̄i kajika tu'ún-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹¹ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: A kuajuku'un in̄i-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko j̄ín já s̄in siki ká'jin, ch̄i máni j̄ín tú'un yátá ká'an-ri taká tu'un. ¹² Náva'a vāsa kánde'é, ná ndé'é ko mā chú'un in̄i. Te vāsa kájin so'o, ná kúni so'o ko mā júku'un in̄i. Náva'a mā ná jíó káva in̄i, te koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi, áchí-ya. ¹³ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Tú kájuku'un in̄i-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasá júku'un in̄i-ro sáva-ga tu'un yátá núsáá. ¹⁴ Chāa s̄aka trigo kúu chāa s̄aka tú'un. ¹⁵ Te nuni ní kajungava yu'íchi kákuu chāa n̄i saka tú'un in̄i-de. Ko nú n̄i kajini so'o-de, te cháa-ni Satanás te jánchāa-ni tu'un n̄i saka iní añú-de-ún kua'an-ni j̄ín. ¹⁶ Te nuni ní saka núu ñú'un yúu, kákuu chāa kájin so'o tu'un, te kúsi in̄i-de j̄ín. ¹⁷ Ko túu nuu káka yo'o in̄i-de. Te yakú-ni kivi kánda. Te

nú n̄i ndonda t̄undó'o s̄ik̄i-dé, x̄í nú n̄i s̄ándiva'a-i jíin-de s̄ik̄i tú'un-ún, te kánayu'ú-ni-de. ¹⁸ Te nuni ní saka má'ñú íñu kákuu cháa kájini so'o tu'un. ¹⁹ Ko kákutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kákuni-de kukúká-de, te káxndá'ú-de máá-de jíin. Te kákutóo iní-de s̄ik̄i sáva-ga ndatíñu. Nd̄i'i ya'á sátéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. ²⁰ Te nuni ní saka núu ñú'un vá'a kákuu cháa kájini so'o tu'un. Te kájatá'ú-de te kája'a-de nuni. In-de oko ux̄i, inga-de un̄i xiko, te inga-de in ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

²¹ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndij sa'í chíi nundóo, x̄í chíi j̄ito. Á tú kundij nuu candelero. ²² Chíi tú ío ni in̄ tiñu yisa'í sáni, chíi taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ni in̄ tu'un yisa'í sáni, chíi taká-ni vai ndijin sá'a-ya. ²³ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ²⁴ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Chíi jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. Te ndaa-ga s̄ik̄i máá-ró já kájini so'o-ró. ²⁵ Chíi cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'in, áchí-ya.

Tu'un tata n̄i ja'nu

²⁶ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un in̄ cháa n̄i chíi-de tata nuu ñú'un. ²⁷ Te kixi-de ñúú te ndúko-de ndúú. Te tata-ún a kána te já'nu. Te máá-de, tú jiní-de ndasa sá'a. ²⁸ Chíi máá ñú'un kúu ja já'a nuni. Xna'an-ga vīu, te vásá kána yoko. Yúan-na te nuni ndóo chíi yoko-ún. ²⁹ Te nú n̄i kuaan nuni-ún, te skivi-ni-de jóso, chíi a n̄i jaa kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndik'in yuá mostaza

³⁰ Te ní ka'an-ya: Na jíin ká'an-yo já ndása kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yó jíin. ³¹ Kúu nátu'un ndik'in yuá mostaza ja nú n_i jicha nuu ñú'un, te yuán kúu in tata lúli-ga vása taká tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. ³² Ko nú a n_i jicha. Te kana, te já'nu xa'an-gá vása taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaá ío andíví vatu-ni sá'a-tí taká-ti chíi kati-ún, áchí-ya. ³³ Te kua'a tú'un yátá súan n_i ka'an-ya jíin ñáyivi, ndasa n_i kakanda máa-i kuni so'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i. Ch_i máni máa-ni nuu cháa káskuá'a jíin-yá n_i kach_i kají-yá taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tachi xa'an ní sá'a-ya

³⁵ Te n_i ini kivi-ún. Te n_i ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó íchi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te n_i kaxndóo-de ñáyivi kuá'a-ún. Te súan-ni n_i kajaka-de-ya iní in barco. Te suni kua'an yaku-ga barco lúli jíin-yá. ³⁷ Te n_i ndonda in tachi xa'an. Te suni n_i ndonda su'ma mar, n_i kivi iní barco-ún. Te barco-ún kuni chítú ndúcha iní núú. ³⁸ Te máa-yá, kánde-ya ondé yata barco-ún, kixí-ya sikí in sa'ma yí'i xini. Te n_i kaxndúkoo-de-ya. Te káka'an-de jíin-yá: Maestro, á tú nákani iní-ní ja náa-yo, áchí-de. ³⁹ Te n_i ndukoo-ya. Te n_i ka'an xa'an-yá nuu tachí-ún. Te n_i ka'an-ya jíin mar-ún: Ná'in-ni koo-ró, jukuiñi, áchí-ya. Te n_i jukuiñi tachi-ún, te ná'in yúú íi-ní n_i kuu. ⁴⁰ Te n_i ka'an-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja tú kákandíja-ró, áchí-ya. ⁴¹ Te n_i kayu'ú xa'an-dé. Te n_i kaka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, ja ondé tachi jíin mar káandat_u nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachi kini ndañúu Gadara

¹ Te n̄i jakoyo-ya ingá lado mar ndañúu Gadara.
² Te n̄i kenda-ya iní barco-ún. Te onde ve'e añú n̄i kenda ñn chaa tá'an tachi kini, te n̄i ketá'an-ni-de jíin-yá. ³ Te ncháá-de ma'ñú vé'e añú. Te tú ni ñn kúndéé kú'n̄i-de jíin cadena. ⁴ Ch̄i kua'a xáan jíinu n̄i nu'n̄i-de jíin manea jíin cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni n̄i ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni n̄i kukuáchí ní sá'a-de. Te tú ni ñn kúndéé jíin-de ka'nu-de. ⁵ Te taká kivi ndúú ñúú-ni jika-de yuku jíin má'ñú vé'e añú. Te kána jíin-de, te stuji-dé máá-de jíin yúu. ⁶ Te n̄i jini-de ja á jiká-ga vai Jesús. Te n̄i chaa-de corre kua'an-de nuu-yá. Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu-yá. ⁷ Te n̄i kana kó'ó-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaan. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní onde jíin Dios, ma xndó'o-ní náá, áchí-de. ⁸ Chi n̄i ka'an-ya: Tachi kini, kenda ki'in-ro iní chaa yá'a, áchí-ya. ⁹ Te n̄i jika tu'ún-yá-de: Naún nání-ró. Te máá-de, n̄i ka'an-de: Chaa kua'a xáan nání-ná, ch̄i kua'a-ná ío, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-yá ja má kíñi'in-ya-dé ñuu-ún ki'in-de. ¹¹ Te yani yuku yúan ío ñn tikun̄i ká'nu kin̄i kájitu-ti. ¹² Te tachi kini-ún, n̄i kaka'an nda'ú jíin-yá: Táji-ní náá ná kinglyo-ná kivi-ná in̄i kin̄i yúan, áchí. ¹³ Te Jesús, n̄i ja'a-ya tú'un. Te n̄i kenda tachi kini-ún kaja'an. Te n̄i kivi koyo in̄i kin̄i. Te tikun̄i kin̄i-ún, n̄i kajungoyo-ti ñn yukáva onde in̄i mar. Te kin̄i-ún ío nátu'un uu mil-ti. Te nuu mar n̄i kaji'i-ti. ¹⁴ Te chaa kándito-ti yúan, n̄i kajinu-de. Te n̄i kakastu'ún-de nuu ñúu jíin núu rancho. Te n̄i chakoyo ñayivi-ún kánde'é-i naún ní

kuu. ¹⁵ Te n̄i chakoyo-i nuu Jesús. Te n̄i kajini-i nuu cháa n̄i ndo'o jíin tachí ḱini-ún. Te kánchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a n̄i nduva'a xini-dé. Te n̄i kayu'ú-i. ¹⁶ Te cháa n̄i kajini-ún, n̄i kakastu'ún-de nuu ñáyivi vái koyo ndasa n̄i ta'an cháa n̄i yi'i tachí ḱini-ún, te ndasa n̄i kuu jíin ḱini-ún. ¹⁷ Te n̄i kakejá'á-de n̄i kaka'an-de jíin-yá ja ná kéndaya ñúu-de ki'in-ya. ¹⁸ Te n̄i kivi-ya iní barco. Te cháa n̄i ta'an tachí ḱini-ún ká'an nda'ú-de jíin-yá, ja kúndee-de jíin-yá kuní-de. ¹⁹ Ko Jesús, tú ní já'a-ya tú'un, chi n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuáno'on vé'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tíñu n̄i sá'a máa Jító'o-ro jíin-ró, te ndasa n̄i kundá'ú iní-ya róo, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i kejá'á-de n̄i jacha-de tu'un iní ñuu Decápolis ná ñá'nu xaan tíñu n̄i sá'a Jesús jíin-de. Te ndivii ñáyivi yúan, n̄i kánaa iní-i kájini tu'un-i.

Tu'un sesí'í Jairo

²¹ Te n̄i ja'a tuku Jesús kua'an-ya jíin barco inga lado. Te n̄i kandutútú kuá'a xaan ñáyivi núu-yá. Te máa-yá, kándij-ya yú'u mar. ²² Te n̄i cháa ñn cháa nání-de Jairo kúñá'nu-de iní ve'e sinagoga. Te n̄i jini-de nuu-yá. Te n̄i jukuiñi jíití-de nuu-yá. ²³ Te n̄i ka'an nda'ú téyíi-de jíin-yá: Sesí'í-ná a yani kuu-i. Ki'in-yo te xndée-ní nda'a-ní siki-í náva'a ná kaku-i, te nachaku-i, áchí-de. ²⁴ Te n̄i kee-ya kuá'an-ya jíin-de. Te n̄i kandikin kua'a ñáyivi kája'an-i jíin-yá. Te n̄i kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁵ Te yúan ío ñn ña'an ní kuu uxj uu kuia ndó'o-ña kué'e játi niñi-ñá. ²⁶ Te xaan ní ndo'o-ña jíin ñátaná.

Te *n*₁ *janu*-ña *táká ja ñáva*'a-ña *jín*. Te *tú kuti ní kúu tana, chí sasua ví'í-gá n*₁ *sá'a*. ²⁷ Te *n*₁ *jini tu'un-ña tú'un Jesús*. Te *n*₁ *jaa*-ña *íchi yatá-yá ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún*. Te *n*₁ *ké'é-ña sá'ma-yá*. ²⁸ *Chi n*₁ *ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri*. *Achí-ña*. ²⁹ Te *onde nuu kána niñi-ñá-ún, n*₁ *ichí-ni*. Te *n*₁ *jini-ña já ondé in*₁ *yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún*. ³⁰ Te *Jesús, n*₁ *jini-ni in*₁ *máa-yá ja ní kenda fuerza-ya kuá'an*. Te *n*₁ *jío káva-ya núu ñáyivi kuá'a*. Te *n*₁ *ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya*. ³¹ Te *chaa káskuá'a jín-yá, n*₁ *kaka'an-de: Ndé'é-ní ja ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te áchí-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de*. ³² Te *máa-yá, yá'a yúan ndé'é-yá náva'a kuni-ya ndéja ní sá'a*. ³³ *Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chí a jini-ña ndasa n*₁ *ta'an-ña*. Te *n*₁ *chaa-ña*. Te *n*₁ *jukuiñi jítí-ña núu-yá*. Te *n*₁ *kachí ndaa-ña táká tu'un*. ³⁴ Te *máa-yá, n*₁ *ka'an-ya jín-ña: Hija, n*₁ *kandíja-ró te yuán ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí n*₁ *nduva'a-ró tundó'o tá'an-ro, áchí-ya*.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

³⁵ Te *sá súan ká'an-ya, te n*₁ *chakoyo ñáyivi ká'in ve'e chaa kúñá'nu in*₁ *ve'e sinagoga, te n*₁ *kaka'an-i jín-de: A n*₁ *ji'í sesí'í-ní. Naja stá'an-ga-ní Maestro, áchí-i*. ³⁶ Te *Jesús, n*₁ *jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan n*₁ *kaka'an-i jín chaa kúñá'nu in*₁ *ve'e sinagoga. Te n*₁ *ka'an-ya jín-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te n*₁ *kuu-ni, áchí-ya*. ³⁷ Te *tú ní já'a-ya tú'un kundikin ni ñn yata-yá, chí máa-ni Pedro jín Jacobo jín ñaní-de Juan*. ³⁸ Te *n*₁ *chakoyo-ya vé'e chaa kúñá'nu in*₁ *ve'e sinagoga. Te n*₁ *jini-ya já kúvaa, kánde'e, kákana*

jík'ó xáan kákuu. ³⁹ Te n̄i k̄iv̄i-ya. Te n̄i ka'an-ya: Naja kákuvaa-ro kánde'e-ro. Te súchí sí'í yá'a, tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te n̄i kasákátá ñáyivi-ún nuu-yá. Ko máá-yá, n̄i kiñi'in ndi'i-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te n̄i ki'in-ya máá-ni táa náa súchí sí'í-ún, jíin cháa ká'jin jíin-yá, te n̄i k̄iv̄i-ya núu kátúu súchí sí'í-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te n̄i t̄in-ya ndá'a súchí sí'í-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Talita cumi, ja kuní ka'an: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te n̄i ndukoo-ni súchí sí'í-ún. Te n̄i jika-i, chí a ío-i ux̄i uū kua. Te n̄i kanaa iní-de kánde'é-de, te xaan káyú'ú-de. ⁴³ Te Jesús, n̄i ka'an xaan-yá jíin-de ja tú ni ñin kuni tu'un. Te n̄i ka'an-ya jíin-de ja ná kuá'a-de ja kée-í.

6

Ja ní kaské'ichi-i-ya ñúu Nazaret

¹ Te n̄i kenda-ya yúan. Te n̄i najaa-ya ñúu-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kandikin-de-ya kája'an-de. ² Te máá k̄iv̄i ndétatú n̄i stá'an-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, n̄i kanaa iní-i kájini ná'in-i. Te káka'an-i: Ndé n̄i ni'in cháa yá'a tu'un yá'a. Te naún kuní ka'an tu'un ndíchí ní ni'in-dé-ún. Te naún sik̄i kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jíin ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'á kúu cháa tújí yúnu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón kúu-de náún. Á tú ká'jin kua'a-de jíin-yó yá'a, áchí-i. Te súan n̄i kakujá'a in̄i-i jíin-yá. ⁴ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú káka'an tu'un jíin'ú-ún jíin-de, áchí-ya. ⁵ Te tú ní kúu sá'a-ya ní

in tiñu ñá'nu yúan. Ch̄i yaku-ni ñayiv̄i káku'u n̄i nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá siki-í. ⁶ Te náa iní-ya ndé'é-yá ja tú kákandíja máá-i. Te n̄i jíkó núu-ya n̄í ñúu yani. Te n̄i stá'an-ya tú'un.

Ja ní tájí-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te n̄i kana-ya xiní uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te tájí-yá ndí'úu ndí'úu-de k̄ingoyo-de. Te n̄i ja'a-ya fuerza in̄i-de ja kúndée-de jíin tachí k̄ini. ⁸ Te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'ún kúnu'n̄i sánch̄i-de. Ch̄i máá vara-ni kundá'á-de. ⁹ Ko k̄i'vi-de ndij̄an. Te tú ku'un-de uu su'nu, ách̄i-ya. ¹⁰ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: N̄ani ve'e kúu nú n̄i k̄iv̄i-ró, te kendo-ró iní ve'e-ún onde nú n̄i kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú kájatá'ú róo yúan, ni tú káchu'un in̄i tu'un ká'an-ro, onde nú n̄i kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. J̄andáa ká'an-r̄i jíin-ró ja vítá-ga koo kuachi siki ñúu Sodoma jíin ñúu Gomorra k̄iv̄i k̄i juicio, vásá siki ñúu-ún, ách̄i-ya. ¹² Te n̄i kenda koyo-de. Te n̄i kajani-de tu'un ja taká ñayiv̄i ná nákani in̄i-i. ¹³ Te suni kua'a tachí k̄ini n̄i k̄akiñi'in-de kája'an. Te jíin aceite n̄i kachi'i-de ñayiv̄i káku'u, te n̄i kanasáva'a-de-i.

Ja ní j̄i' Juan, cha skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, n̄i jini tu'un-de tu'un Jesús, ch̄i sí'ví-yá n̄i jich̄a nuu ndij̄in kua'an. Te n̄i ka'an-de: J̄an jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, n̄i nachaku ma'ñú ndíyi. Ja yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáa, ách̄i-de. ¹⁵ Ko sava-i n̄i kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i n̄i kaka'an

tuku-i: ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-de, nátu'un cháa ni kajani tu'un-ya onde sáá, áchí-i. ¹⁶ Te ni jini tu'un Herodes. Te ni ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janchaa-ri xini, te ni nachaku núsáá, áchí-de. ¹⁷ Chi suni máá Herodes, a ni tájí-de cháa ni jatñn Juan. Te ni ju'ni-de cháa. Te ni chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías, ñásií Felipe ñani máá Herodes. Chi ni janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñásií-de. ¹⁸ Te Juan, a ni kana jín-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñásií ñani-ro, áchí-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, ni jito yu'u-ña Juan, chi ka'ni-ña-de kuni-ña núú. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Chi Herodes, ni yu'ú-de ni jito-de Juan, chi jini Herodes ja cháa ndaa cháa ndoo kúu Juan. Te ni ndito va'a-de cháa. Te jini ná'in-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te ni io iní ni io añú-de ni jini ná'in-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñn kivi ní kusii iní Herodes. Te ni sá'a-de ñn viko kivi ní kaku-de. Te ni sá'a-de ñn ja kuxini cháa kakuñá'nu jín-de, jín cháa kakuu general, jín cháa kakuñá'nu ñuu Galilea. ²² Te ni kivi sesíí máá Herodías jita já'á-i. Te Herodes jín táká cháa káyee staa jín-de, ni kakusii iní-de ni sá'a-i. Te rey-ún, ni ka'an-de jín súchí sí'í-ún: Kakan naún kuni-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, áchí-de. ²³ Te ni jatú'un téyíí-de: Taká naún kuni-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, vasa onde sava ñuu ja tñn-ri, áchí-de. ²⁴ Te ni kenda-i kua'an-i. Te ni ka'an-i jín náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te ni ka'an-ña jín-i: Xini Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. ²⁵ Yuán-na te máá-i, ni ndivi-ni-i nuu rey. Te ni

jikan-i: Vina nchaa te kuní-ná kua'a-ní xini Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñn ko'o, áchí-i jíin-de. ²⁶ Te rey-ún, ni kuxíí xáan iní-de. Ko sikí já ní jatú'un téyíí-de, jíin sikí já ní kajini so'o cháa káyee stáa jíin-de, te tú ní kuní-de sásá'an-de kua'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, ni tájí-ni-de ñn soldado ndíto yuxé'é-ún kua'an kuakí'in xini Juan. ²⁸ Te soldado-ún, ni ja'an. Te ni janchaa xini Juan iní vekaa. Te ni chaá jíin xini-ún kánde nuu ñn ko'o. Te ni ja'a nuu súchí sí'í-ún. Te suchí-ún, ni ja'a-i nuu náa-i. ²⁹ Te ni kajini tu'un cháa káskuá'a jíin Juan. Te ni jakoyo-de, ni kandaña-de yiki kúñu-ún. Te ni kachindee-de iní ve'e añú.

Ja ní kandutútú cháa apóstol nuu-yá

³⁰ Te cháa apóstol, ni kandutútú-de nuu Jesús. Te ni kanakani-de tu'un taká tiñu ni kasá'a-de, jíin tú'un ni kastá'an-de. ³¹ Te máa-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Ña'an sñn ñn lugar ñu'un té'é, te ndetatú-ro ñn tí'lí, áchí-ya. Chí kua'an vai kua'a ñáyivi kákuu-i. Te ni tú ní kánuña-ya já kée-yá staa. ³² Te kája'an-ya iní ñn barco onde nuu ío sñn ñu'un té'é. ³³ Te ni kajini ñáyivi já kája'an-ya. Te ni kanakuni-i-ya. Te onde taká ñuu ni kajinu-i ni kakutútú-i yúan. Te ni jakoyo-i xna'an-ga vása máa-yá. Te ni kakutútú-i nuu-yá. ³⁴ Te ni kenda Jesús. Te ni jini-ya ñáyivi kuá'a xáan-ún. Te ni kundá'ú iní-ya-í, chí nátú'un ri tú jito'o súan ká'íin-i. Te ni stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

³⁵ Te sáa chí a kua'ini, te cháa káskuá'a jíin-yá, ni jaa-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Yá'a chí máa

ñú'un té'é kúu, te a kua'ini. ³⁶ Núsáá te tájí-ní-i ná kinglyo-i taká rancho jíin taká ñuu yani yá'a, te ná kuáan máá-i staa kée-í, chí tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máá-yá, nì ka'an-ya: Kua'a máá-ró já kée-í, áchí-ya jíin-de. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Kingoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kua'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te nì ka'an-ya jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuándé'é, áchí-ya. Te nuu ní kajini-de, te nì kaka'an-de: U'un statilá te uu tiyáká íó, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te nì tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ja ná júngoó sìn in nuu in nuu-í sikí ichá kuí. ⁴⁰ Te nì kajungoo yukun-i, in ciento, in ciento-i, jíin uu xiko uxí, uu xiko uxí-i. ⁴¹ Te nì ki'in-ya ndí'ú'un statilá-ún jíin uu tiyáká-ún. Te nì ndakoto-ya íchi ándíví. Te nì jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nì sakuáchí-yá statilá-ún. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá nì kajani-de nuu-í. Te nì saka-yá ndí'úu tiyáká-ún nuu taká-i. ⁴² Te ndivii ñáyivi-ún, nì kayee-í. Te nì kanda'a chíi-i. ⁴³ Te nì kanastútú-de ja ní kendoó kuáchí, onde uxí uu jika chítú ndíi kúu, onde jíin tiyáká. ⁴⁴ Te cháa nì kayee-ún jínu onde u'un mil-de.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te nì skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jíin-yá, nì kivi koyo-de ini barco. Te ná kúxnúú-de nuu-yá kinglyo-de inga lado yu'u mar nuu ñúu Betsaida. Chí kuée jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te nì nakuatá'ú-yá nuu ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te nì kee-ya kuá'an-ya onde yuku kuákakan ta'u-yá. ⁴⁷ Te nì ini, te barco-ún a kándeé onde ma'ñú mar. Te máá in-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'íchí. ⁴⁸ Te

n̄i jini-ya já ní kakuitá-de káskáka-de barco-ún, chí sua n̄i nana nuu tach̄i. Te tíkuáán-na kúu, te n̄i chāa-ya núu-dé jíka já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te n̄i kajini-de-ya já jíka-ya núu mar. Te n̄i kajani in̄i-de ja añú kúu. Te n̄i kakana kó'ó-de. ⁵⁰ Chí ndi'i-de, n̄i kajini-de nuu-yá. Te n̄i kayu'ú-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ni-ya jíin-de: Ndéé sá'a-ró iní-ro. Máá-rí kúu. M̄a yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te n̄i kaa-ya ní kivi-ya jíin-de in̄i barco-ún. Te n̄i jukuiñi tach̄i. Te máá-de, n̄i kanaa xáan iní-de kándē'é-de nuu-yá. ⁵² Chí ni tú ní kájuku'un in̄i-de ja ní kuu jíin státilá-ún, chí ndava iní añú-de.

Ñayivi káku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te n̄i kaja'a-ya vái-ya ingá lado. Te n̄i chakoyo-ya ñú'íchí ñuu Genesaret. Te yundúcha-ún n̄i kajukuiñi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya iní barco, te ñayivi yúan, n̄i kanakuni-ni-i Jesús. ⁵⁵ Te n̄i kajicha nuu-i taká ndañuu yúan. Te n̄i kakejá'á-i n̄i kaskuíndiso-i ñayivi káku'u jíin jíto yuu, onde nuu ní kajini tu'un-i kánde-ya. ⁵⁶ Te ndéni n̄i kuu nú n̄i kivi-ya, á ñuu lúlí, á ñuu ká'nu, á rancho, te kájani-i ñayivi káku'u-ún in̄i ichi. Te káka'an nda'ú-i jíin-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-i. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, n̄i kanduva'a-i.

7

Siki ndása kuchá'an ñáyivi

¹ Te chāa fariseo jíin yakú chāa káchaa tutu, n̄i kikoyo-de ichi ñuu Jerusalén. Te n̄i kakutútú-de nuu Jesús. ² Te chāa-ún, n̄i kajini-de ja sáva

chaa káskuá'a jíin-yá káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, kuachi ja tú ní kanandá'a-de. Te ni kandonda siki-dé. ³ (Chi chaa fariseo jíin táká chaa judío, nú tú nandá'a ná'an-de, tú káyee-dé staa. Chi káñava'a-de taninu aná'an. ⁴ Te nú ni kanajío káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú nasándoo-de máa-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá taninu káñava'a-de te káchiñú'un-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'o káa, jíin jíto.) ⁵ te chaa fariseo jíin cháa káchaa tutu, ni kajika tu'un-de-ya. Te chaa káskuá'a jíin-ró, naja tú káchiñú'un-de taninu chaa aná'an. Naja káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, áchi-de. ⁶ Te ni ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xini kákuu-ró. Bueno ni jani Isaías tu'un siki-ro, chi súan ni chaa máa-de tu'un sáa: Ñayivi yá'a jíin yú'u-í káchiñú'un-i ruu, ko jíin añú-i chi jíká-ni kákuu ini-i jíto-i ruu. ⁷ Te káchiñú'un sáni-i ruu, chi kástá'an-i tu'un jáni ini in chaa, áchi Isaías. ⁸ Chi ni kasía-ro tíñu ni tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'un-ró táninu ni kajakin chaa, ja ndúndoo tindo'o jíin vaso. Te káñava'a-ró kuá'a-gá taninu súan, áchi-ya. ⁹ Te suni ni ka'an-ya: Bueno-ni kástívi-ró tú'un tá'ú tíñu Dios náva'a chiñú'un-ró táninu ni kajakin máa-ró. ¹⁰ Chi Moisés, ni ka'an-de: Kuandatu-ro núu táa-ro núu náa-ro. Chi nú ndéja ká'an ndíva'a jíin táa jíin náa, ná kúu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máa-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín in chaa. Te a kuu ni'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuní ka'an, a ni soko-rí nuu Dios), ¹² yúan-na te tuká jínu ñú'un kúti sá'a-de ja kuní táa-de xí já kuní náa-de, áchi-ro. ¹³ Te súan kástívi-ró tú'un Dios jíin táninu ni kajakin-ro. Te

kua'a-gá tiñu súan kásá'a-ró, áchí-ya. ¹⁴ Te n̄i kana tuku-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i ka'an-ya jín-i: Ndi'i-ró ná kúni so'o-ró tú'un ká'an-ri, te chu'un in̄i-ro. ¹⁵ Taká ndatíñu ío ichi fuera chaá, nú n̄i k̄ivi in̄i yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Ch̄i ja kenda in̄i yu'u-dé, yuán kúu ja kúchá'an-de sá'a. ¹⁶ Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ¹⁷ Te nuu ní kus̄in-ya núu ñáyivi kuá'a-ún, te n̄i nd̄ivi-ya in̄i ve'e. Te chaá káskuá'a jín-yá, n̄i kajika tu'ún-de-ya sikí tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Suni tú kájuku'un in̄i máá-ró náún. Á tú kájin̄i-ro já taká ja k̄ivi in̄i chaá, ma kúu kuchá'an-de sá'a, ¹⁹ ch̄i tú k̄ivi in̄i añú-de, ch̄i toko-dé k̄ivi, te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan n̄i stá'an-ya já ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi in̄i ñáyivi, yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Ch̄i onde ichi in̄i añú kenda ja jáni ñáá in̄i, ja ísiki nchá tá'an, ja kuáxán in̄i, ja já'ni nd̄iyi, ²² ja sakuí'ná, ja too in̄i, ja ñáá, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndákoto xaan, ja ká'an sikí tá'an, ja sávixi máá, ja xiní ñáá. ²³ Taká tu'un ñáá yá'a, máni ichi in̄i añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchí-ya. ²⁴ Te n̄i ndukuiñi-ya yúan. Te kua'an-ya onde raya ñuu Tiro jín ñuu Sidón. Te n̄i k̄ivi-ya ñn ve'e. Te kuni-ya já tú ni ñn kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'í-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Ch̄i ñn ña'an ío ñn sesí'í-ña tá'an-i tach̄i k̄ini. Te n̄i jini tu'un-ña tú'un-ya. Te n̄i chaá-ni-ña. Te n̄i jukuiñi jí'ti-ña núu-yá. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde ñuu Sirofenicia vai tata-ña. Te n̄i ka'an nda'ú-ña jín-yá ja ná kíñi'in-ya tach̄i k̄ini

tá'an sesí'í-ña-ún ki'in. ²⁷ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-ña: Sía, ná ndá'a xna'an-ga chíi taká suchí yá'a, chí tú ío va'a ja kuánchaa-yo stáa-í te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te ni ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chíi mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-ña: Kuá'an núsáa, chí tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí kíni-ún, a ni kenda kua'an ini sesí'í-ro, áchí-ya. ³⁰ Te ni kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te ni jini-ña já kátúu sesí'í-ña núu jíto. Te a ni kenda tachí kíni-ún kua'an.

Chaa só'ó kásteté

³¹ Te ni kenda tuku-ya ondé raya ñuu Tiro, ni kii-ya ichi Sidón. Te ni jaa-ya mar Galilea. Te ni ja'ncha sava-ya raya ñuu Decápolis vai-ya. ³² Te ni kákinchaka-i ñn chaa só'ó kásteté núu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná xndée-ya ndá'a-yá sikí-dé. ³³ Te ni kiñi'in sñn-ya-dé nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te ni tiví si'ví-yá. Te ni ké'é-yá yáa-dé. ³⁴ Te ni ndakoto-ya ichi ándívi. Te ni jaka nuu ini-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Efata, áchí-ya. Ja kuní ka'an: Nanuña. ³⁵ Te ni nanuña so'o-de. Te ni nduvítá yáa-dé. Te ni kuu-ni ni naka'an kájí-de. ³⁶ Te ni ka'an xaan-yá jíin ñáyivi-ún ja tú ni ñn nuu kachí-i. Te vasa ni'in ni ka'an xaan-yá jíin-i, ko ví'í-gá ni kajacha-i tu'un-ya. ³⁷ Te ni kanaa xaan ini-i kándé'é-i. Te ni kaka'an-i: Bueno sá'a-ya táká tiñu; chí chaa só'ó nákuni so'o-de, te chaa ñí'in náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Jā ní ské-e-yá kuun mil ñayivi

¹ Te kivi-ún, ni io kua'a xaan ñayivi, te tú naún káji-í. Te ni kana Jesús xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: ² Kúndá'ú ini-ri ñayivi kuá'a yá'a, chí a ni kuu uní kivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. ³ Te nú natájí-rí-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuitá ii-í, chí ío sava-i jíká vái koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kaka'an-de jíin-yá: Te ndéchi kii staa kée ndá'a chíi ñayivi yá'a, chí máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te ni jika tu'ún-yá-de: Nasaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te ni kaka'an-de: Usia-ni statilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te ni tá'ú-yá tiñu nuu ñayivi kuá'a-ún ja ná júngo-o-i nuu ñu'un. Te ni ki'in-ya ndí'usiá statilá-ún. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchí-yá. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, ja ná káni-de nuu ñayivi kuá'a-ún. Te ni kajani-de nuu-í. ⁷ Te suni kándiso-de yaku tiyáká lúli. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te ni tá'ú-yá tiñu ja súni ná káni-de nuu-í. ⁸ Te ni kayee-í. Te ni kanda'a chí-i. Te ni kendo-ga. Te ni kanastútú-de usia ndo'o já ní kendo kuáchí. ⁹ Te ñayivi ní kayee-ún ío nátu'un kuun mil-i. Te ni jacha-ya-í kua'an-i. ¹⁰ Yúan-na te ni kivi-ni-ya ini barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni cha-ya ndáñúu Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan ni chakoyo cháa fariseo. Te ni kakejá'a-de káxndichí-de-ya kájikan-de tuni ichi ándiví núu-yá chí koto ncha-de-ya kákuun-de. ¹² Te ni jaka nuu ini-ya. Te ni ka'an-ya: Naja kájikan

ñayivi yá'a tuni nuu-rí. Jandáa ká'an-ri jín-ró ma kuá'a-ri ni ñin tuni nuu ñayivi yá'a. ¹³ Te ni skéndooya-dé jíná'an-de. Te ni ndivi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴ Te cháa káskuá'a jín-yá, ni kanaa iní-de kundiso-de staa. Chi ñin-ni statilá kándiso-de iní barco. ¹⁵ Te ni ka'an xaan-yá jín-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yújan ía cháa fariseo jín núu yújan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶ Te kándatu'ún máa-de: Sikí já tú kándiso-yó staa núsáa, áchí-de. ¹⁷ Te ni jini Jesús. Te ni ka'an-ya jín-de: Naja kándatu'ún-ró. Já tú kándiso-ró staa náún. Á tú kájiní-ro. Á cha'an-ga juku'un iní-ro. Sáni ndava iní añú-ro náún. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájiní so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kándé'é-ró, te á tú kánuku'un iní-ro. ¹⁹ Te nasaa jka chítú ndíi státilá ni kendo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí u'un statilá ni kayee ú'un mil cháa, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Uxi uu-ni, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku-ya: Te nasaa ndo'o chítú ndíi státilá ni kendo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí usia statilá ni kayee kúun mil ñayivi, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Usia-ni, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Te onde vina tú kájuku'un iní-ro náún, áchí-ya.

Já ní nasáva'a-ya cháa kuáa ñuu Betsaida

²² Te ni ja-ya ñuu Betsaida. Te ni kakinchaka-i ñin cháa kuáa núu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná ké'é-yá-de. ²³ Yúan-na te ni tñn-ya ndá'a cháa kuáa-ún. Te ni kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te ni tiví sí'ví-yá nduchi-dé. Te ni xndée-ya ndá'a-yá sikí-dé. Te ni jka tu'ún-yá-de: Á jiní-ro yakú, áchí-ya. ²⁴ Te

máa-de, n̄i ndakoto-de. Te n̄i ka'an-de: Jiní-ná taká chaa. Ko nátu'un yunu j̄iní-ná-de kájika-de, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i chaa tuku-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te n̄i ndakoto va'a-de. Te n̄i nduva'a ii-dé. Te onde j̄iká te n̄i jini kájí-de ndivii. ²⁶ Te n̄i natájí-yá-de kuano'on-dé ve'e-de. Te n̄i ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te ni ñn nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchí-ya.

Tu'un n̄i ka'an ndaa Pedro

²⁷ Te n̄i kenda Jesús j̄ín cháa káskuá'a j̄ín-yá kua'an-ya j̄ín-de ichi taká ñuu ndañuu Cesarea de Filipo. Te ichi-ún n̄i j̄ika tu'un-yá-de: Te ruu, na chaa kúu-ri káka'an ñayivi, áchí-ya j̄ín cháa káskuá'a j̄ín-yá. ²⁸ Te n̄i kakastu'un-de nuu-yá: Juan ja skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn chaa n̄i jani tu'un Dios onde sáa, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Te róo, na chaa kúu-ri káka'an máa-ró, áchí-ya. Te n̄i ka'an Pedro: Máa-ní kúu Cristo, áchí-de j̄ín-yá. ³⁰ Te n̄i ka'an xa'an-yá j̄ín-de j̄iná'an-de ja tú ni ñn nuu kachí-de tu'un-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

³¹ Te n̄i kejá'á-yá n̄i stá'an-ya núu-dé ja j̄inu ñú'ún ndó'o xa'an máa Sé'e chaa. Te chaa n̄i kayii j̄ín taká sutu ñá'nu j̄ín cháa káchaa tutu mā kuátú'ún-de-ya, ch̄i ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. ³² Te kájí ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, n̄i t̄in-de-ya. Te n̄i kejá'á-de ká'an xa'an-dé nuu-yá. ³³ Te máa-yá, n̄i j̄ió káva-ya. Te n̄i ndakoto-ya núu cháa káskuá'a j̄ín-yá. Te n̄i ka'an xa'an-yá nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro,

ch̄i tú júku'un in̄i-ro tú'un Dios, ch̄i sa tu'un cháa júku'un in̄i-ro, áchí-ya. ³⁴ Te n̄i kana-ya x̄iní ñáyiv̄i kuá'a-ún j̄ín cháa káskuá'a j̄ín-yá. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: N̄ani cháa nú kuní-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de, te ná kuándéé iní-de j̄ín túndó'o kii sik̄i-dé, te ná kúndik̄in-de ruu kii-de. ³⁵ Chi cháa j̄ítú iní-de kaku-de ch̄ii túndó'o kii sik̄i-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja sik̄i ruu j̄ín sik̄i tú'un va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé níí ñúyiv̄i, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naún chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Ch̄i nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí j̄ín nuu tú'un ká'an-ri ma'nú ñáyiv̄i yá'a ja káis̄iki ncháa-i Dios j̄ín má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu-dé, kiv̄i ndíi-ya j̄ín táká ndajá'a ndóo-ya. Te kiv̄i-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

¹ Te suni n̄i ka'an-ya j̄ín-de j̄iná'an-de: J̄andáa ká'an-ri j̄ín-ró: Ió sava cháa ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kun̄i-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ndasa kii j̄ín fuerza, áchí-ya.

Sik̄i já túku n̄i nduu-ya

² Yúan-na te nuu iñú kiv̄i te n̄i jaka Jesús Pedro j̄ín Jacobo j̄ín Juan, te máni máá-ni-de n̄i kiñi'in s̄in-ya-dé kua'an-ya j̄ín-de ñin yuku súkún. Te yúan, tuku n̄i nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-yá n̄i kanandii ncháa, kiyi xaan, nátu'un yu'a volcán. Te tú ío ni ñin ja súan kuu nakacha kiyi in̄i ñúyiv̄i yá'a. ⁴ Te n̄i kandenda Elías j̄ín Moisés n̄i kajini-de. Te

n̄i kandat̄u'ún cháa-ún jíin Jesús. ⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná un̄i ve'e kuii. ñin kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁶ Ch̄i tú ní jiní-de ndasa ka'an-de, ch̄i káyu'ú xáan-dé. ⁷ Te n̄i chaá ñin vikō nu'ún. Te n̄i jas̄u n̄í n̄u-dé. Te nuu vikó nu'ún-ún n̄i kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-r̄i ja kúndá'ú in̄i-r̄i, te kuni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te n̄i kandakoto-ni-de. Te tuká ni ñin naún ní kájin̄i-de, ch̄i máá ñin-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún, te n̄i ka'an xa'an-yá jíin-de ja tú ni ñin nuu kachí-de ja súan n̄i kajin̄i-de-ún, ch̄i onde ná náchaku máá Sé'e chaá ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te n̄i kañu'un in̄i máá-de tu'un-ún. Te kájika tu'ún tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: Te chaá káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasájáá-de taká ndatíñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xa'an máá Sé'e chaá te sájá'a in̄i-i nuu-yá. ¹³ A ká'an-r̄i jíin-ró ja Elías, a n̄i kii-de. Te n̄i kasá'a-i taká ja ní kakuu in̄i-i jíin-de, nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchí ñí'ín

¹⁴ Te n̄i nchaá-ya núu sáva-ga chaá káskuá'a jíin-yá. Te n̄i jin̄i-ya ñáyivi kuá'a xáan, n̄i kajikó ndúu-i n̄í n̄u-dé. Te chaá káchaa tutu kástátá'an jíin-de. ¹⁵ Yúan-na te taká ñáyivi-ún, n̄i kajin̄i-ni-i nuu-yá. Te n̄i kánaa in̄i-i kándé'é-i nuu-yá. Te n̄i katau-i kua'an-i nuu-yá. Te n̄i kaka'an-i jíin-yá. ¹⁶ Te n̄i jiká tu'ún-yá-i: Na siki kástátá'an-ró jíin-de

jíná'an-de, áchí-ya. ¹⁷ Yúan-na te n̄i ka'an ñn cháa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún: Maestro, vai nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chí tá'an-i ñn tachí ñí'ín. ¹⁸ Te tachí-ún, ndéni kúu te nú n̄i t̄in-ni-i, te já'ni yí'í-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kua'ichí-i sá'a. Te n̄i ka'an-ná jín cháa káskuá'a jín-ní ja ná kíñi'in-de ki'ín. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de. ¹⁹ Te n̄i ka'an-ya jín-i: Ñáyivi xáan ní'in iní kákuu-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-rí jín-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-rí jín-ró. Kua'a-i ná kí-i nuu-rí núsáá, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i kaja'a-de-i nuu-ya. Te n̄i jini-i-ya. Te tachí-ún, n̄i ja'ni yí'í xáan-ní-i. Te n̄i ndua-i nuu ñú'un. Te n̄i tuu-í. Te n̄i jaa ti'ñu yu'u-í. ²¹ Te Jesús, n̄i jika tu'ún-ya táa-i: Nasaa kivi ní kuu tá'an-i tachí yá'a, áchí-ya. Te n̄i ka'an-de: Ondé lúli-i. ²² Te tondó t̄ini jínu n̄i kuu chindee-i nuu ñú'un jín núu ndúcha, ja ká'ni-í kuní. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú iní-ní náá. Te chindéé chítuu-ní náá, áchí-de. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Te nú kándija-ró, chí cháa kándija te kuu taká ja kuní-de, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te máá táa súchí-ún, n̄i ka'an jaa-ni-de: Kándija-ná, ko chindéé chítuu-ní náá chí tú kándija va'a va'a-ná, áchí-de. ²⁵ Te n̄i jini Jesús ja ní katau ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-ya. Te n̄i ka'an xaan-ya jín tachí k̄ini-ún: Tachí ñí'ín só'ó, ruu tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró iní-i, te ma ndívi-ga-ro iní-i, áchí-ya jín. ²⁶ Yúan-na te tachí-ún, n̄i kana kó'ó. Te t̄ini jínu n̄i ja'ni yí'í xáan-gá-i. Te n̄i kenda kua'an. Te máá súchí-ún, n̄i kundiyi-ni-i. Te n̄i kaka'an t̄ini ñáyivi: A n̄i j̄i-i, áchí. ²⁷ Te Jesús, n̄i t̄in-ya ndá'a-í, te n̄i ndukani-ya-í. Te n̄i ndukuiñi-i. ²⁸ Te nuu ní kivi Jesús iní ve'e, te cháa káskuá'a

jíin-yá, n̄i kajika tu'ún s̄in-de-ya: Naja tú ní kákuu kiñi'in-ná tachi-ún ki'in, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñin tá'an yuán, ni ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha in̄i-yo, áchí-ya.

Já ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³⁰ Te n̄i kakenda-ya yúan. Te n̄i kaja'a-ya kuá'an-ya íchi ndáñúu Galilea. Te tú ní kuni-ya já kúni tu'un ni ñin. ³¹ Te n̄i stá'an-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá: Ñayivi yá'a nastúu-i máá Sé'e cháa nuu ndá'a sava-ga cháa. Te cháa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú n̄i ji'i-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jíin-de. ³² Te máá-de, tú ní kájuku'un in̄i-de tu'un yá'a. Te n̄i kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya.

Já ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

³³ Te n̄i jaa-ya ñúu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya iní ve'e, te n̄i jika tu'ún-yá-de: Naún tu'un n̄i kandatú'ún-ró íchi-ún, áchí-ya. ³⁴ Te máá-de, tú ní kaka'an kuti-dé. Ch̄i ichi-ún n̄i kastátá'an-de ndé cháa kuu ñá'nu-ga. ³⁵ Yúan-na te n̄i jungoo-ya. Te n̄i kana-ya xiní ndí'uxí uu-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nú ndé cháa kuni-de kunúu-de, te nduu-de sandí'i-na nuu táká tá'an-de. Te kuatíñu-de nuu tá'an-de. ³⁶ Te n̄i t̄in-ya ñin suchí lúlí. Te n̄i jani-ya-í ma'ñú-de. Te n̄i junu nchaa-ya-í. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ³⁷ Cháa já jíin sí'ví-rí kuatá'ú-de ñin suchí lúlí nátu'un suchí yá'a, te ruu kuatá'ú-de. Te cháa kuatá'ú rúu, nasu rúu, ch̄i I'a n̄i tájí rúu vai-ri kuatá'ú-de, áchí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an Juan jíin-yá: Maestro, n̄i kajini-ná ñin cháa já jíin sí'ví-ní n̄i kiñi'in-de tachi kini kaja'an. Te tú ndikín-de yóo. Te n̄i kajasu-ná nuu-dé. Ch̄i tú ndikín-de yóo, áchí-de.

39 Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé, chi ñn cháa ja jíin sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, ma kúu naka'an-de siki-rí. 40 Chi cháa tú ká'an siki-yo, ndújíin-de jíin-yó. 41 Te nú ndé cháa kuá'a-de ñn yajin ndúcha kó'o-ró jíin sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chi kándujíin-ró jíin Cristo, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Siki já skivi yóo nuu kuachi

42 Te nú ñn suchí lúli yá'a kándija-i ruu te kivi-i kuachi sá'a ñn cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñn yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar núu. 43 Te nú nda'a-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu já kóo ndendúu nda'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. 44 Te yúan, ni tündakú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. 45 Te nú ja'a-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu já kóo ndendúu ja'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. 46 Te yúan, ni tündakú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. 47 Te nú nduchi-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñuu nuu tá'ú Dios tiñu jíin ñn-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúu nduchi-ro kí'in-ro núu infierno. 48 Te yúan, ni tündakú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. 49 Chi taká cháa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu ni sokó, kuu u'a sá'a ñij. 50 Va'a ío ñij. Ko nú ñij-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a sá'a-ró núsáa. Ná kúñava'a-ró ñij iní máá-ró. Te ma kánaa-ro jíin tá'an-ró, áchí-ya jíin-de.

10

Sikí tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te nì kenda-ya yúan, te nì chaa-ya ondé raya ñuu Judea jíin ingá lado yata yúcha Jordán. Te nì kutútú tuku ñayivi kuá'a núu-ya. Te nì stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, nátu'un sá'a-ya. ² Te nì jakoyo chaa fariseo nuu-ya ja kóto nchaa-de-ya. Te nì kajika tu'un-de-ya: Á ío ley ja skéndo ñin chaa ñasí'í-de, xí túu, áchí-de. ³ Te máa-ya, nì ka'an-ya jíin-de: Naún tiñu nì tá'ú Moisés nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te nì kaka'an-de: Moisés, nì jatú'un-de ja kúva'a acta ndusín, te ndoo-ña, áchí-de. ⁵ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Sikí ja ní'in ini añú-ro jíná'an-ró, yuán súan nì tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnáñúú kivi ní jungoo ñuyivi, chi ja yí jíin ja sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kúu ja skéndo chaa táa-de náa-de, te ketá'an-de jíin ñasí'í-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, ñin-na kúu. Na tuká kúu uu, chí ñin-na kúu. ⁹ Núsáa te ja á nì skétá'an Dios, ma ndusín kuti sá'a ñin ñayivi, áchí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa káskuá'a jíin-ya, nì kajika tu'un tuku-de-ya sikí tú'un-ún. ¹¹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'í-de te tanda'a-dé jíin ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñasí'í-de nú súan. ¹² Te nú máa ñasí'í-ún xndóo-ña yíi-ña te tanda'a-ña jíin ingá-de, te tu'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Te nì chakoyo sava ñayivi núu-ya jíin súchí lúli ja ké'é-ya-i. Te chaa káskuá'a jíin-ya, nì kaka'an xaandé nuu ñayivi vái koyo jíin-i. ¹⁴ Te nì jini

Jesús. Te *n̄i* *kit̄i* *ini-ya*. Te *n̄i* *ka'an-ya* *jín-de*: *Sía*, *ná* *kíkoyo* *súchí* *lúlí* *núu-rí*, te *m̄a* *kasú-ro* *íchi-í*, *ch̄i* *tá'an* *súan* *kákuu* *ja* *xíin* *ñúu* *nuu* *tá'ú* *Dios* *tiñu*.
 15 *Jandáa* *ká'an-ri* *jín-ró*: *Nú* *in* *chaa* *tú* *játú'un-de* *ñuu* *nuu* *tá'ú* *Dios* *tiñu* *nátu'un* *játú'un* *in* *súchí* *lúlí*, *m̄a* *kívi* *kuti-dé* *yúan*, *áchí-ya*. 16 Te *n̄i* *junu* *nchaa-ya-í*. Te *n̄i* *xndée-ya* *ndá'a-ya* *xini-í* *jíná'an-i*. Te *n̄i* *jikan* *ta'u-ya* *ja'a-í*.

Chaa kúká

17 *Yúan-na* te *n̄i* *ki'in-ya* *íchi* *kuá'an-ya*. Te *jínu* *in* *chaa* *súchí* *n̄i* *chaa-de*. Te *n̄i* *jukuiñi* *jítí-de* *nuu-ya*. Te *n̄i* *jika* *tú'un-de-ya*: *Chaa* *va'a* *kúu-ní* *Maestro*. *Ndasa* *sá'a-ná* te *ni'in* *tá'u-ná* *kuchaku-ná* *níí* *káni*, *áchí-de*. 18 Te *Jesús*, *n̄i* *ka'an-ya* *jín-de*: *Naja* *ká'an-ro* *chaa* *va'a* *jín-rí*. *Tú* *ni* *in* *chaa* *va'a* *íó* *ch̄i* *máá* *in-ni* *Dios*. 19 *A* *jini-ro* *tú'un* *n̄i* *tá'ú* *tiñu-ya* *núu-ro*: *M̄a* *kúsiki* *ncháa* *tá'an-ró*, *m̄a* *ká'ni-ro* *ndíyi*, *m̄a* *sákuí'ná-ró*, *m̄a* *ká'an-ro* *tú'un* *tú'un*, *m̄a* *kuánchaa-ro* *ndátíñu* *tá'an-ró*; *kuandatu* *nuu* *táa-ro* *núu* *náa-ro*, *áchí-ya*. 20 Te *máá-de*, *n̄i* *ka'an-de* *jín-ya*: *Taká* *tiñu* *yá'a* *a* *n̄i* *skíkuu-ná* *onde* *ná* *lúlí-ná*, *Maestro*, *áchí-de*. 21 *Yúan-na* te *n̄i* *ndakoto* *Jesús* *nuu-dé*. Te *n̄i* *kumani-ya* *jín-de*. Te *n̄i* *ka'an-ya* *jín-de*: *In-na* *tiñu* *kúmani* *sá'a-ró* *núsáá*. *Kuá'an*, te *xikó* *ndíi-ró* *ja* *ñáva'a-ró*, te *kua'a-ró* *núu* *ñáyivi* *ndá'ú*. Te *onde* *andívi* *kóo* *yaji-ro*. *Yúan-na* te *kii-ró*, *kundikin-ro* *rúu* *ki'on*, te *kuandéé* *iní-ro* *jín* *túndó'o* *kii* *siki-ro*, *áchí-ya*. 22 Te *máá* *chaa* *súchí-un*, *n̄i* *kuxii* *iní-de* *ja* *súan* *n̄i* *ka'an-ya*. Te *n̄i* *kee-de* *kua'an-de*. Te *ndúkuí'a* *iní-de*. *Ch̄i* *kua'a* *xáan* *ndátíñu* *ñáva'a-de*. 23 *Yúan-na* te *Jesús*, *n̄i*

ndakoto-ya ní xín-yá. Te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Xaan ú'u kivi ñn cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un nì ka'an-ya-ún. Ko nì ka'an tuku Jesús jíin-de: Hijo, cháa ja xaan káchiñú'ún-de xu'ún, xaan ú'u kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga ja'a ñn camello yau yiki tíkuí, vása ñn cháa kúká kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te máa-de, ví'í-gá kánaa iní-de, kájani iní-de: Ndé cháa kaku núsáa. ²⁷ Yúan-na te Jesús, nì ndakoto-ya núu-dé. Te nì ka'an-ya: Jíin cháa ma kúu kuti, ko tú súan kúu jíin Dios. Chi taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, nì ka'an-de jíin-yá: Náa, nì kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná. Te nì kandikin-ná níi vai-yó, áchí-de. ²⁹ Te nì ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñn cháa nì skéndo-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí ñásí'í-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja sikí rúu jíin sikí tú'un va'a ká'an-ri, ³⁰ te nani'in-dé ñn ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñani, kúu kua'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindikín-i-de. Ko onde inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de níi káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na, ndunúú-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³² Te ká'in-de ichi ní kákaa-de kája'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúú-yá nuu-dé. Te nì kanaa iní-de kájini so'o-de. Te ñayivi káindikín-ya-ún káyú'ú-i. Yúan-na te nì kana sñn tuku-ya xini ndí'uxí uu cháa-ún. Te nì kastú'ún-yá nuu-dé taká

tʉ'un kii sik̄i-yá: ³³ Ná kuní-ro: Kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu táká sutu ñá'nu, jíin núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de sik̄i-yá kuu-ya. Te nachi'i-de-ya ndá'a cháa s̄in nación. ³⁴ Te cháa-ún, sákátá-de nuu-yá. Te kuá'a-de ta'u-yá. Te tiv̄i s̄i'ví-de nuu-yá. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kiv̄i te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikán Jacobo jíin Juan nuu-ya

³⁵ Yúan-na te Jacobo jíin Juan, se'e Zebedeo, n̄i jakoyo-de nuu-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní ñn ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Te máá-yá, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndasa kákuni-ro já sá'a-r̄i jíin-ró, áchí-ya. ³⁷ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Kuá'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná jíin-ní, ñn-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, kiv̄i ndúñá'nu-ní, áchí-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Tú kájini-ro naún kúu ja kájikan-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sik̄i-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máá-de, n̄i kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sik̄i-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kúxiukú-ró ichi ndává'a-r̄i jíin ichi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tíñu ja kuá'a-r̄i nuu-ro, chí ío tu'a ja kúu ñn cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxi-ga cháa-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kakit̄i in̄i-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴² Te Jesús, n̄i kana-ya xiní-dé. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kájini-ro já táká cháa kájito-de nátu'un cháa kakuñá'nu nuu ñáyiv̄i, te kátá'ú téyíí-de tíñu nuu-í. Te ja

kákuñá'nu siki máá-de, suni kátin nī'in so'o-de.
⁴³ Ko siki róo jíná'an-ró, na tú sūan koo: Chī nú ndé róo kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuatíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róo kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ⁴⁵ Chī máá Sé'e cháa na tú vai-ya já kuatíñu ñayivi núu-yá, chī sua jatíñu-ya núu ñayivi te kuá'a-ya máá-ya kuu-ya já nákuaan-ya kuá'a ñayivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáá

⁴⁶ Yúan-na te nī jakoyo-ya ñúu Jericó. Te yúan nī ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá jíin ñayivi kuá'a xáan. Te Bartimeo cháa kuáá, se'e Timeo, kánchaa-de yu'íchi, jikán-de caridad. ⁴⁷ Te nī jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kúu-ya. Te nī kejá'á-de kána kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú inī-ní náá, áchí-de. ⁴⁸ Te kua'a-í, nī kaka'an xaán-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá nī kana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú inī-ní náá vii, áchí-de. ⁴⁹ Yúan-na te Jesús, nī jukuiñi-ya. Te nī ka'an-ya: Kana xini-dé ná kii-de, áchí-ya. Te nī kakana-i cháa kuáá-ún: Ma ndúkuí'a inī-ro. Ndukuiñi ná chó'o, chī kána-ya róo, áchí-i jíin cháa-ún. ⁵⁰ Yúan-na te máá cháa-ún, nī skána-de tikachí-de. Te nī ndukuiñi-de. Te nī ja-de nuu Jesús. ⁵¹ Te Jesús, nī ka'an-ya jíin-de: Naún sá'a-ri jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa kuáá-ún, nī ka'an-de jíin-yá: Maestro, ja ná ndúndijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁵² Te Jesús, nī ka'an-ya jíin-de: Kuá'án núsáá. Ja kándija-ró ní nama róo, áchí-ya. Te nī ndundijin-ni nduchi-dé. Te nī ndikin-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-yá.

11

Já ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te n̄i kakuyani-ya ñuu Jerusalén, ñuu Betfagé, jín ñuu Betania, chíi yuku Olivos. Te n̄i táji-yá uu cháa káskuá'a jín-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jín-de: Kuá'an ñuu kánchaa nuu-ro ján. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti, ja ní ñin chaa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti, te kii-ró jín-ti. ³ Te nú ndé cháa ká'an jín-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te kachi-ro kúni-de: Máa Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achí-ro. Yúan-na te táji-ni-de-ti kii-ró jín-ti, áchí-ya jín-de. ⁴ Te n̄i kaja'an-de. Te n̄i kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yúxé'é íchi yatá ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te n̄i kándáji-de-ti. ⁵ Te sava ja ká'iin yúan, n̄i kaka'an jín-de: Naún kásá'a-ró sá burro jian kándáji-ró, áchí. ⁶ Yúan-na te máa-de, n̄i kaka'an-de jín-ún, natu'un n̄i tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. Te vásá ní kasía-ún-de vai-de. ⁷ Te n̄i cháa-de jín burro-ún nuu Jesús. Te n̄i kaxndée-de tikachi-de siki-ti. Te n̄i jukoso-yá-ti. ⁸ Te kua'a-dé, n̄i kajakin-de tikachi-de in̄i ichi, te sava-ga-de, n̄i kaja'nu-de numa yúnu. Te n̄i kajakin-de in̄i ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kaja'an ichi núu-yá, jín ñayivi kándikin ichi yatá-yá, kaka'an jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndiso-ya tíñu máa Tatá Dios. ¹⁰ Te kákusi iní-yo, chí táa-yo David, a yani tá'ú-de tiñu nuu-yo. Xáan va'a I'a kúu-ya ondé andívi, áchí-i. ¹¹ Te n̄i kivi Jesús in̄i ñuu Jerusalén, jín iní ve'e ii. Te n̄i ndakoto-ya núu táká ndatíñu ñin ní yúan. Te nuu ní ini, te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñuu Betania jín máa uxí uu-de.

Tu'un mérkexé

¹² Te kivi xian-ún, ni kakenda-ya kuá'an-ya iní ñuu Betania. Te ni chaá soko chii-ya. ¹³ Te onde jíká ní jini-ya ñn mérkexé ja ío numa ndá'a. Te ni kandita-ya kuá'an-ya, jáni ini-ya já ní'in-yá ja kée-yá núú. Te nuu ni jaa-ya núu mérkexé-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, chí máá núma-ní ío. Chí nasu kivi kúun nde'e kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya: Ni ñn tuká naún kée kúti ndé'e xini-ro ní káni, áchí-ya jíin mérkexé-ún. Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kajini so'o-de ja súan ni ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹⁵ Te ni jakoyo-ya ñuu Jerusalén. Te ni kivi Jesús ini vé'e ii. Te ni kiñi'in-ya ñayivi kajaan kaxikó in-i ini vé'e ii-ún kaja'an-i. Te ni skuío kani-ya mesa chaá kaxndái xu'ún, jíin silla chaá kaxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ni ñn-i jíin kivi ini vé'e ii-ún. ¹⁷ Te ni stá'an-ya tú'un nuu-í: Á tú yóso núu tutú ja vé'e-ri, vé'e nuu kájukan ta'u táká ñayivi nání. Ko máá-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñaku'ná, áchí-ya. ¹⁸ Te chaá káchaa tutu jíin sutú ñá'nu, ni kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chí taká ñayivi kánaa in-i káini so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te ni kenda Jesús ini ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérkexé

²⁰ Te jañá'an inga kivi, ni kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te ni kajini-ya mérkexé-ún ja á ni ichi onde yo'o. ²¹ Yúan-na te ni nuku'un ini Pedro. Te ni ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-ní mérkexé-ún ja ní ka'an ndiva'a-ní jíin. Te vina a ni ichi ii, áchí-de. ²² Te

Jesús, *n̄i* ka'an-ya *jín*-de: Kandíja nuu Dios, ²³ *chi* jandáa ká'an-ri *jín*-ró: Nú ndé cháa ka'an-de *jín* yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró ondé nuu mar, te nú tú kani *sikí* *in̄i*-de, *ch̄i* sua kándíja-de *ja* súan kuu *ja* ní ka'an-de-ún, te *ja* ní *jikan*-de-ún, *ni'in*-dé. ²⁴ *Ja* yúán ká'an-ri *jín*-ró: Taká *ja* *jikan*-ro, te *kakan* ta'u-ro *jín*, te ná kándíja-ró *ja* ní'in-ro, te *ni'in*-ro. ²⁵ Te nú *kájikān* ta'u-ro, te kuña ká'nu *in̄i*-ro núu ndé *in̄* cháa *jító* u'u róó, náva'a máa Táa-ro kánchaa-ya ondé andíví, suni kuña ká'nu *in̄i*-ya núu kuáchi-ró. ²⁶ *Ch̄i* nú tú kuña ká'nu *in̄i*-ro, suni súan máa Táa-ro kánchaa-ya ondé andíví, *ma* kúña ká'nu *in̄i*-ya núu kuáchi-ró, áchí-ya.

Sikí tíñu ndíso Jesús

²⁷ Te *n̄i* najakoyo *tuku*-ya *ñúu* Jerusalén. Te *jika* kuu-ya *in̄i* *ve'e* *ī*. Te *sutu* *ñá'nu*, *jín* cháa káchaa *tutu*, *jín* cháa *n̄i* *kayii*, *n̄i* *chakoyo*-de nuu-ya. ²⁸ Te *n̄i* *kaka'an*-de *jín*-yá: *Na* *jín* tú'un *sá'a*-ró *tíñu* yá'a. Te *ndéja* ní ka'an *jín*-ró *sá'a*-ró *tíñu* yá'a, áchí-de. ²⁹ Te Jesús, *n̄i* ka'an-ya *jín*-de: Ná *kaká* *tú'un*-rí róó *in̄* *tú'un*, te *kach̄i*-ro núu-rí. *Yúan*-na te ná *kach̄i*-ri nuu-ro *na* *jín* tú'un *sá'a*-ri *tíñu* yá'a. ³⁰ *Ja* ní *skuánducha* *Juan* *sáa*, á ondé andíví ní *kii* *tú'un*, *xí* cháa *n̄i* *tá'ú* *tíñu*. *Kastú'un*, áchí-ya. ³¹ *Yúan*-na te *n̄i* *kandatú'un* máa-de: Nú ka'an-yo: *Ja* ondé andíví. Te *kach̄i*-de *kuni*-yó: *Naja* tú ní *kákandíja*-ró núu-dé *núsáa*. ³² Te nú ka'an-yo *ja* cháa *n̄i* *tá'ú* *tíñu*. Te *káyu'ú*-yo *ñáyiv̄i*, *ch̄i* *ndivii*-í *kájani* *ndaá* *in̄i*-i *ja* cháa *n̄i* *jani* *tú'un* Dios *n̄i* kuu *Juan*, áchí-de *jín* *tá'an*-de. ³³ *Ja* yúán ní *kaka'an*-de: Tú *kájin̄i*-ri, áchí-de *jín* Jesús. *Yúan*-na te *n̄i* ka'an Jesús: *Suni*

ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tiñu yá'a núsáá, áchí-ya jín-de.

12

Chaa kásatiñu nuu itú uva

¹ Te n̄i kejá'á-yá n̄i ka'an-ya tú'un yátá jín-de jíná'an-de: ñin chaa, n̄i nachu'un-de ñin itú uva. Te n̄i jasú-de jakú. Te n̄i jacha-de ñin yaú nuu kaxín-de. Te n̄i ndukani-de ñin torre. Te n̄i xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te n̄i kee-de kua'an jíká-de. ² Te ñin kiv̄i te n̄i táj̄i-de ñin mozo-de vai nuu já kásatiñu jín uva-ún, ja vái naki'in-de nde'e itú uva nuu já ní kásatiñu-ún. ³ Ko máá-ún, n̄i k̄akat̄in-ún mozo-de. Te n̄i k̄astují-dé. Te n̄i k̄akiñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. ⁴ Te máá jító'o, n̄i natájí tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatiñu-ún. Te n̄i k̄astují-ún xiní mozo-de. Te n̄i kasákátá nuu-dé. Te n̄i k̄akiñi'in-ún-de kuano'on-dé. ⁵ Te máá jító'o uva, n̄i natájí tuku-de inga chaa vai. Te n̄i kaja'ni-ún-de jín kuá'a-gá-de. Te sava-de n̄i k̄astují. Te sava-de n̄i kaja'ni. ⁶ Ko máá jító'o, ío ñin se'e-de ja kúndá'ú in̄i-de. Te onde sand̄i'í-na n̄i táj̄i-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te n̄i ka'an-de: Ná kóo jínú'ún yúan núu sé'e-ri, áchí-de. ⁷ Ko máá já kásatiñu-ún, n̄i k̄andat̄u'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ⁸ Te n̄i k̄akat̄in-ún sé'e-de. Te n̄i kaja'ni-ún-i. Te n̄i k̄askána nd̄iyi-ún yátá itú uva. ⁹ Ndasa sá'a jító'o itú uva-ún núsáá. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kásatiñu-ún. Te kuá'a-de itú uva-ún nuu sáva-ga chaa, áchí-ya. ¹⁰ Ni tutu īi yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní kaské'ichi chaa

káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndíso fuerza jiki.
 11 Máá Tatá Dios, n̄i sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo
 ndé'é-yó tíñu yá'a, áchí-ya jíin-de. 12 Te kándúkú-de
 modo t̄in-de-ya. Chi n̄i kajuku'un iní-de ja sikí
 máá-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko n̄i
 kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayivi. Te n̄i ka'ndóo-de-ya,
 te kája'an-de.

Siki xú'ún yóo

13 Te n̄i katájí-de sava cháa fariseo jíin
 cháa herodiano kája'an-de nuu-yá, náva'a t̄in
 yátá-de-ya jíin yakú tu'un. 14 Te n̄i cha'koyo-de.
 Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájiní-ná ja
 ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni ñin cháa,
 chí tú ndé'é-ní ndasa jito taká cháa, chí sua stá'an
 ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu
 César, xí túu. Á kuá'a-yó, xí ma kuá'a-yó, áchí-de
 jíin-yá. 15 Yúan-na te máá-yá, a n̄i juku'un iní-ya
 já xndá'ú-de-ya kákuní-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de:
 Naja kájito nchaa-ro rúu. Kuá'a xu'ún jián ná
 kú ndé'é-rí, áchí-ya. 16 Te máá-de, n̄i kaja'a-de
 xu'ún-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndé
 cháa kúu cháa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso
 yá'a, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: César kúu,
 áchí-de. 17 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xín
 César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios, áchí-ya.
 Te n̄i kánaa xáan iní-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i
 ka'an-ya.

Siki já náchaku ndíyi

18 Yúan-na te n̄i cha'koyo cháa saduceo nuu-yá.
 Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi.
 Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: 19 Maestro. Moisés, n̄i

chaa-de tutu ni ndoo jín-yó, nú ñani ñn chaa kuu-de, te ndoo ñasíí-de, te nú tú se'e-de ní íó, te ñani-de naki'in ñasíí-de, te nandakin-de tata ñani-dé, áchí tutu-ún. ²⁰ Te ni ka'io usiā ñani. Te chaa núú, ni tanda'a-dé. Yúan-na te ni jii-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te chaa uu, ni naki'in-de-ña. Te ni jii-de. Te ni chaa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te chaa uni, suni súan. ²² Te ndí'usiá-de, ni kanchaka-de-ña. Te tú ni ñn-de ní xndóo-de tata. Te onde sandíí-na te ni jii máá ñá'an-ún. ²³ Núsáá te kivi náchaku taká ndíyi, ja náchaku máá ñaní jíná'an-de, te ndé ñn-de kuu-ña ñasíí-de, chi ndí'usiá-de, ni kanchaka-de-ña, áchí-de jín-yá. ²⁴ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Tú kájuku'un ini-ro jín tutú ii, ni jín fuerza Dios. Yúan ní kástiví-ró tú'un. ²⁵ Chi kivi náchaku-de ma'ñú ndíyi, ni tuká tanda'a kúti-dé, ni ma nátanda'a máá-ña. Chi nduu-de natu'un ndajá'a ká'io andívi. ²⁶ Te sikí ndíyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutú Moisés, ndasa ni ka'an Dios jín-de ma'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jín Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios chaa ni kaji'i kúu-ya, chi sua Dios chaa káichaku kúu-ya. Xaan kástiví-ró tú'un núsáá, áchí-ya jín-de.

Tu'un tá'ú tiñu kánúú xáan-gá

²⁸ Te ñn chaa cháa tutu ni jini so'o-de kástatá'an-de, ni jaa-de. Te ni jini-de ja vá'a ni nachísó-yá tu'un nuu-dé. Te ni jika tu'un-de-ya: Ndé tu'un kánúú xáan-gá nuu taká tu'un ni tá'ú-yá tiñu sáá, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Ya'á

kúu tu'un kánúú xáan-gá nuu táká-ga: Kuni so'o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá ñn-ni-ya ío. ³⁰ Núsáá te kumanj-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ñí núu jiní tuní-ro, jíin ñí fuerza-ro. Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³¹ Te tu'un uy kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inj-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú inj-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu kánúú-ga ío, chi ya'á-na, áchí-ya jíin-de. ³² Yúan-na te cháa cháa tutu, ni ka'an-de jíin-yá: Jandáa Maestro, va'a ka'an-ní, chí Dios ñn-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. ³³ Te kumanj-yo jíin-yá onde jíin iní jíin añú-yo, jíin ñí núu jiní tuní-yo, jíin ñí fuerza-yo, te kundá'ú inj-yo tá'an-yó nátu'un kúndá'ú inj-yo máá-yó, kánúú xáan-gá ya'á vása já ká'mu-yó kiti jíin táká kiti ká'ni-yo núu-yá, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te ni jiní Jesús ja vá'a xaan ní xndío káni-de tu'un. Te ni ka'an-ya jíin-de: A yani kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. Te ni ñn-de, tuká ní chúndéé iní-de kaka tu'un-de-ya:

Siki Sé'e David

³⁵ Te ni stá'an Jesús inji ve'e ii. Te ni ka'an-ya: Naja kaka'an cháa káchaa tutu ja Cristo kúu Se'e David. ³⁶ Chí suni máá David, ni ka'an-de ni sá'a Espíritu Santo jíin-de: Máá Tatá Dios ni ka'an-ya jíin Jíto'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, te ná chúkú-rí cháa kájito u'u róó, kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Chí suni máá David, Jíto'o, ni ka'an-de jíin-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká ñayivi ndá'ú, ni ka'io inji ni ka'io añú-i ni kajini ná'ín-i ja ká'an-ya.

Siki já ní kana jín-yá nuu-í

³⁸ Te nì stá'an-ya tú'un. Te nì ka'an-ya jín-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chi kákuni-de kaka-de jín sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jín-de nuyá'u. ³⁹ Te silla onde xini mesa inì ve'e sinagoga, jín silla xini mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁰ Te cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájikán ta'ú ná'an-de. Chaa yá'a ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'ún. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñáyivi xú'ún iní janu-ún. Te kua'a cháa kúká, nì káchu'un téyí-de. ⁴² Te nì chaa ñn ña'an ní kéndoo ndá'ú. Te nì chindee-ña úu xu'ún yíkí náa, ja kúu ñn centavo. ⁴³ Yúan-na te nì kana-ya xini cháa káskuá'a jín-yá. Te nì ka'an-ya jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, nì chu'un-ga-ña vásá táká ñáyivi ní káchu'un iní janu-ún. ⁴⁴ Chi taká-i, nì káchu'un-i ja ní ndendoso siki-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúnda'ú-ña, ko nì chu'un ndi'i-ña já ñáva'a-ña, onde jín táká ja kúchaku-ña, áchí-ya jín-de.

13

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te nì ndenda-ya iní ve'e ij. Te ñn cháa skuá'a jín-yá, nì ka'an-de jín-yá: Maestro, ndé'é-ní ná xaan lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, nì ka'an-ya jín-de: Á ndé'é-ró núu táká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ni ñn yuu, chi ñn kivi te

ndíi ndua, áchí-ya. ³ Te ni jungoo-ya ondé yuku Olivos, ichi núu vé'e ii. Te Pedro, Jacobo, Juan, jíin Andrés, ni kajika tu'ún sáin-de-ya: ⁴ Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani chaá taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni kejá'á-ya ká'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíin'an-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñin-de róó. ⁶ Chi kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achi-de. Te xndá'ú-de kua'a xáan ñáyivi. ⁷ Te nú ni kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí já koo guerra, te ma yú'ú-ro. Chi kánúú koo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁸ Chi ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñúu. Te yá'a yúan taan, te ni'in, te koo tama, te ni'in ñáyivi. Ya'á kákuu tundó'o kejá'á núú.

Tu'un ndasa ndo'o ñáyivi kákandja

⁹ Te koto-ró máá-ró, chi nastúu-de róó nuu junta. Te ini ve'e sinagoga xndó'o-de róó. Te onde nuu gobernador jíin núu rey kana-de xini-ro já siki rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. ¹⁰ Te jinu ñú'ún já xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu taká ñáyivi. ¹¹ Te nú kinchaka-de róó, ja nastúu-de róó, ma nákaní tu'a ini-ro ndasa ka'an-ro jíin-de. Chi ja kuá'a-ya núu-ro hora jian, yúan ká'an-ro. Chi nasu máá-ró ká'an, chi Espíritu Santo ka'an, áchí-ya. ¹² Te ñani jíin ñaní nastúu tá'an ja ná kúu. Te táa jíin sé'e, te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ¹³ Te taká ñáyivi, koto u'u-i róó ja siki rúu. Ko chaá kundii ni'in onde kivi jinu, chaá-ún kaku, áchí-ya. ¹⁴ Ko nú ni kajini-ro já káchá'an te ni tucha taká ndatíñu nuu má kúu kuti koo súan núú, nátu'un

n̄i ka'an Daniel cháa n̄i jani tu'un Dios (cháa ká'u, ná júku'un in̄i-de), yúan-na te ñayiv̄i káxiukú in̄i ñuu Judea, ná kúnu-i k̄ingoyo-i onde yuku. ¹⁵ Te cháa kándeé xin̄i vé'e, mā núu-de nd̄iv̄i-de in̄i ve'e ki'in-de ndat̄iñu-de. ¹⁶ Te cháa kándeé onde rancho, mā náxíó káva yátá-de náki'in-de tikach̄i-de ichi yatá-dé. ¹⁷ Ko k̄iv̄i-ún naka ndá'ú kuu ja káñu'un se'e, j̄ín já káskáxin-í. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro núsáá, náva'a tú kunu-ró máá víko víjin ki'in-ro. ¹⁹ Ch̄i k̄iv̄i-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde k̄iv̄i ní sá'a Dios ñuyiv̄i, te onde vina, te ni mā kóo-ga. ²⁰ Te nú máá Tatá Dios, tú ní náxnd̄iyi-ya k̄iv̄i-ún núú, ni ñn cháa mā káku kuti-dé núú. Ko ja sikí cháa n̄i nakaji-ya, yuán ní naxnd̄iyi-ya k̄iv̄i-ún.

Tuni máá k̄iv̄i sánd̄i'-na

²¹ Núsáá te nú ndé cháa ká'an j̄ín-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, x̄i: Yúan nde'é-ró kánchaa-ya, mā kánd̄ija-ró já ká'an-de. ²² Ch̄i kenda Cristo xndá'ú, j̄ín cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni tiñu ñá'nu xaan, náva'a xndá'ú-de onde cháa n̄i nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. ²³ Koto-ró máá-ró, ch̄i a n̄i kach̄i ndi'i-ri nuu-ro, ách̄i-ya. ²⁴ Te k̄iv̄i ndí'i koo tundó'o-ún, kutúún ndikandii, te yoḡ mā ndíi-gá. ²⁵ Te tiñuú x̄iní, jungoyo-t̄i íchi ánd̄iv̄i k̄i-t̄i. Te taká fuerza and̄iv̄i, ndi'i ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kun̄i ñayiv̄i núu máá Sé'e cháa kii-ya íchi ánd̄iv̄i núu vikó nu'ún j̄ín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá k̄ingoyo. Te nastútú-yá ñayiv̄i ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyiv̄i, onde nuu ndí'i ñu'un, te onde nuu ndí'i and̄iv̄i. ²⁸ Vina te skuá'a-ró

ndasa sá'a yunu mérkexe. Nú a n̄i nduyúcha núma, te n̄i najaa nda'a, te a kájini-ro já á n̄i kuyani viko sáú. ²⁹ Suni súan róó, nú a n̄i kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaá kivi-ún. ³⁰ Jandáa ká'an-ri jín-ró ja má náa ñáyivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Andíví jín ñúyivi ch̄i naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa.

Sik̄i já kúndito-i

³² Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ñn cháa jini, ni ndajá'a ká'io andíví, ni máa Sé'e-ya, ch̄i máa ñn-ni máa Táa-yo Dios jini-ya. ³³ Koto-ró máa-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Ch̄i tú kájini-ro na kivi kóo. ³⁴ Ch̄i nátu'un ñn cháa kua'an jíká-de. Te n̄i xndóo-de ve'e-de. Te n̄i ja'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñn ñn-de. Te cháa ndíto yuxé'é, n̄i ta'u tiñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáa te kundito-ró, ch̄i tú kájini-ro na hora nchaa jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Ch̄i sánaa iní-ro te nchaa-ni-ya. Te ni'in-yá róó kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-ri jín-ró yá'a, suni ká'an-ri jín ndívii-í jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanatñn tu'un tá'an sik̄i Jesús

¹ Te uu-ga kivi te vásá ní kuu Pascua jín víko kóo statilá tú yí'i yujan ía. Te sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, n̄i kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te tin-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuni-de. ² Te n̄i kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máa kivi víko, ch̄i nú súan te ndonda vaá ñáyivi, áchí-de.

Jesús jín ñá'an ndíso perfume

³ Te kándeeyā ñúu Betania, kánchaa-yā núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndi'yi. Te ni cháa ñn ña'an, kándá'á-ña ñn tiya'a ñú'un perfume máá nían ita nardo kúu. Te ncháá ya'u téyí. Te ni tá'ú-ña tíya'a-ún. Te ni chu'un-ña xiní-yá. ⁴ Te sava, ni kakiti iní. Te ni kaka'an: Naja náa perfume jian. ⁵ Chi kuu kuya'u ví'í-gá uní ciento peso, te kuá'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núu, áchí. Te ni kaka'an vaá siki-ñá. ⁶ Ko Jesús, ni ka'an-ya: Síá-ña. Naja kástá'an-ro-ñá. Tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí, áchí-ya. ⁷ Chi nene kaxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró. Te nú kákuni-ro te kuu sá'a va'a-ró jíin-i. Ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró. ⁸ Ya'a-ni ni kuu ni sá'a-ña. Chi a ni chí'i tu'a-ña perfume yiki kúñu-ri kivi yúji-ri. ⁹ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ní ñúyivi nú ná kuicha tu'un va'a yá'a, te tiñu ni sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un nává'a ná núku'un ini-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñn ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutú ñá'nu ja nástúu-de-ya. ¹¹ Te súan ni kajini so'o sutu-ún. Te ni kakusi iní. Te ni kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélú Pascua

¹² Te máá kivi kéjá'á víko kóo statilá tú yí'i yujan ía, suni máá kivi kásoko-dé lélú Pascua, te cháa káskuá'a-ún, ni kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní ná kísatu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te ni tájí-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'án onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró jíin ñn cháa ndíso ñn kivi nducha. Te kundikin-ro-dé ki'in-ro jíin-de. ¹⁴ Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro jíin máá jíto'ó ve'e-ún: Achí máá

Maestro: Ndénu íó ñin ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jíin cháa káskuá'a jíin-ná, achí-ro. ¹⁵ Te máá-de, ná stá'an-de ñin cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Te kája'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi jakoyo-de ñuu-ún. Te ñi kani'in-dé nátu'un ñi ka'an-ya jíin-de. Te ñi kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁷ Te ñi ini. Te kua'an-ya jíin máá uxí uu cháa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róó, ja yée jíin-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ¹⁹ Yúan-na te ñi kakuxíí iní-de. Te ñi kajika tu'ún ná ñin ná ñin-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñin-de, ká'an inga-de. ²⁰ Te ñi ka'an-ya jíin-de: ñin ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí kúu, áchí-ya. ²¹ Chi jandáa máá Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kúu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní kaku cháa-ún núu, áchí-ya. ²² Te káyee-dé. Te ñi ki'in Jesús staa. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi sakuáchí-yá. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya: Kee jíná'an-ró. Ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²³ Te ñi ki'in-ya ñin taza. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, ñi kaji'i-de. ²⁴ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu ñiñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ja sikí ñáyivi kuá'a te ñi jati. ²⁵ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva, onde kiví náko'o-ri ja jáá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te ñi kajita-ya ñin yaa ii. Te ñi kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Ndivii-ro, nayu'ú-ro já sikí rúu akuáa vína. Chí a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto ri, te máá

rîi-ún, kuicha-tî, áchí. ²⁸ Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vásá róó, áchí-ya. ²⁹ Ko Pedro, ni ka'an-de jín-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náá chi túu, áchí-de. ³⁰ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, chi róó, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró ruu uní jínu, áchí-ya. ³¹ Ko máa-de, téyíí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jín-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan ni kaka'an ndi'i-de.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³² Te ni jakoyo-ya ñn nuu nání Getsemaní. Te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-rí, áchí-ya. ³³ Te ni jaka-ya Pedro jín Jacobo jín Juan kája'an-de jín-yá. Te ni kejá'á-ya yú'ú-ya, te ndúkuí'a iní-ya. ³⁴ Te ni ka'an-ya jín-de: Xaan ndúkuí'a iní-ri, chi a yani kuu-ri. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. ³⁵ Te ni kanduu-ya ñn tí'lí. Te ni jukuiñi jítí-yá nuu ñú'un. Te ni jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. ³⁶ Te ni ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu kúu sá'a máa-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu já kuní máa-ná, chi ja kuní máa-ní ná kúu, áchí-ya. ³⁷ Te ni ncha-ya. Te ni jini-ya já kákixi-de. Te ni ka'an-ya jín Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kundito-ró vasté ñn hora. ³⁸ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róó. Chi kuní ndija añu-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. ³⁹ Te kua'an tuku-ya. Te ni jikan ta'u-yá. Suni ñn-ni tu'un ni ka'an-ya. ⁴⁰ Te ni ncha-ya. Te ni jini tuku-ya-dé kákixi-de, chi xaan káji'i-de numá'ná. Te tú kútuní ndasa xndió

káni-de tu'un nuu-yá. ⁴¹ Te n̄i nchaḡ-ya vuelta un̄i. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kusu te ndetatú-ro-ná. A n̄i kuu. Vina te n̄i jaḡ hora ja máá Sé'e chaḡ natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴² Nduko, ná chó'o. Chí ja nástuu ruu, a n̄i kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakat̄in-de Jesús

⁴³ Te súan ká'an-ya, te n̄i chaḡ-ni Judas, ñ̄n ja uxí uu-ún. Te ñ̄n nuu já káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vái koyo jíin-de. Chí sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii, n̄i katáji cháa-ún. ⁴⁴ Te chaḡ n̄i nastuu-ya-ún, n̄i ja'a-de ñ̄n tuni, te n̄i ka'an-de: Chaḡ t̄iyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Kat̄in jíná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i chaḡ-de. Te n̄i kandita-ni-de nuu-yá. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te n̄i t̄iyú'ú-de-ya. ⁴⁶ Te chaḡ vai koyo jíin Judas-ún, n̄i kakat̄in-de-ya. ⁴⁷ Te ñ̄n chaḡ kándii yúan, n̄i stáa-de machete-de. Te n̄i kachi-de so'o mozo máá sutú ñá'nu-ga. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Natu'un sik̄i ñ̄n chaḡ kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kát̄in-ró rúu náún. ⁴⁹ Ndita'an kiv̄i ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e ii, n̄i stá'an-ri tu'un, te tú ní kakat̄in-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná sk̄ikuu tutu ii, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te chaḡ káskuá'a jíin-yá, n̄i kaskéndo-de-ya. Te n̄i kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ñ̄n suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndi-i ñ̄n sa'ma kuítá, chí víchí líi-í. Te n̄i kakat̄in-de-i. ⁵² Ko máá-i, n̄i xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te n̄i jinu víchí líi-í kua'an-i.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

53 Te n̄i k̄akinchaka-de Jesús nuu máá sutú ñá'nu-ga. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii jíin cháa káchaa tutu, n̄i kandutútú-de. 54 Te Pedro, jiká ndikín-de-ya ondé in̄i yuxé'é máá sutú ñá'nu-ga-ún. Te n̄i jungoo-de jíin cháa kajatíñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. 55 Te taká sutu ñá'nu jíin táká cháa junta, n̄i kandúkú-de in̄ tu'un sik̄i Jesús, ja ka'ni-dé-ya kakun̄i-de. Ko tú ní kani'in-dé. 56 Ch̄i kua'a-dé, n̄i kasátú'ún-de sik̄i-yá. Ko tu'un n̄i kaka'an-de-ún, tú ní ketá'an. 57 Yúan-na te n̄i kandukuiñi sava-de, n̄i kasátú'ún-de sik̄i-yá: 58 Máá-ná, n̄i kajini-ná ka'an-de: Ruu, stúncháa-ri ve'e ij̄ yá'a ja ní kasáva'a nda'a. Te nuu uní kiv̄i te ndukani-ri in̄ga ja tú n̄ini jíin ndá'a, áchí-de, áchí jiná'an. 59 Ko ní súan tú ní ketá'an tu'un n̄i kaka'an. 60 Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i ndukuiñi-de kandij̄-de ma'ñú. Te n̄i jika tu'ún-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasá kaka'an cháa yá'a sik̄i-ro, áchí-de jíin-yá. 61 Te máá-yá, tú ní ka'an kuti-yá. Te máá sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i jika tu'ún tuku de-ya: Máá-ró kúu Cristo, Se'e máá I'a ij̄ náún, áchí-de jíin-yá. 62 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Máá-ri kúu. Te kuni-ro máá Sé'e cháa kuncháa-ya íchi ndává'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándív̄i jíin vikó nu'ún, áchí-ya. 63 Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te n̄i ka'an-de: Naún n̄ini kúni so'o-yó ka'an in̄ga-de núsáá. 64 N̄i kajini-ro ná ndiva'a ka'an-de. Ndasá kajani in̄i-ro. Achí sutu ñá'nu-ga-ún. Te taká cháa-ún, n̄i kanakuxndíi-de-ya ná kú-ya. 65 Te sava-de, n̄i kativ̄i si'v̄i-de nuu-yá. Te n̄i kajasu-de nuu-yá. Te n̄i kaja'a-de jikí núu-yá. Te kaka'an-de

jíin-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te cháa kájatíñu-ún, nì kastují-dé-ya jíin jíkí.

Já tú ní játu'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chí yuxé'é yúan kándij Pedro. Te ìn ña'an játíñu nuu máá sutú ñá'nu-ga-ún, nì cháa-ña.

⁶⁷ Te nì jini-ña núu Pedro kándij-de ndúvixi-de. Te nì ndakoto-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña: Te róó, jíin Jesús ñuu Nazaret jíká-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máá-de, tú ní játu'un-de.

Tú jiní-ná, ni tú júku'un iní-ná naún ká'an-ní, áchí-de jíin-ña. Te nì kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te nì kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ña'an játíñu-ún, nì jini-ña núu-dé inga jínu. Te nì ka'an-ña jíin cháa ká'in yúan.

Cháa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un tuku-de. Te nì kunúu tuku. Te cháa ká'in-ún, nì kaka'an tuku-de jíin Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi cháa galileo kúu-ró.

Te tu'un ká'an-ro súan kuní koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máá-de, nì'in nì ka'an ndiva'a-de: Tú jiní-ri cháa yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de.

⁷² Yúan-na te nì kana-ni lí'li vuelta uu. Te Pedro, nì nuku'un iní-de taká tu'un nì ka'an Jesús jíin-de núú: Onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya sáá. Te nì nakani iní-de sikí tú'un-ún. Te nì nde'e-de.

15

Já kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jañá'an-ún, te taká sutu ñá'nu, jíin cháa nì kayii, jíin cháa káchaa tutu, jíin ndívii cháa junta, nì kaskétá'an-ni-de tu'un. Te nì kaju'ní-de Jesús kua'an-de jíin-yá. Te nì kaja'a-de-ya núu Pilato.

² Te Pilato, nì jiká tu'un-de-ya: Máá-ró kúu Rey

chaa judío náún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jíín-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, n̄i'in n̄i kajikan-de kuachi siki-ya. ⁴ Te Pilato, n̄i jika tu'ún tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a kuachi kájikán-de siki-ro, áchí-de jíín-ya. ⁵ Ko Jesús, tuká ní ká'an kuti-ya. Te n̄i naa iní Pilato ndé'é-de nuu-ya. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún sí-a-de ñn chaa yí'i vekaa, ñani chaa kákuu in̄i ñayivi. ⁷ Te n̄i io ñn chaa nání-de Barrabás, kánde-de vekaa jíín tá'an-de ja ní kandonda-de, n̄i kaja'ni-dé ndiyi. ⁸ Te n̄i chakoyo kua'a ñayivi. Te n̄i kaka'an-i jíín Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ⁹ Te n̄i ka'an Pilato jíín-i: Kákuni-ro já sí-a-ri Rey chaa judío náún, áchí-de. ¹⁰ Ch̄i a n̄i jini-de ja ní kakukuásún iní sutu ñá'nu-ún, te yuán ní kaja'a-ún-ya nuu-dé. ¹¹ Ch̄i sutu ñá'nu-ún, n̄i kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná sí-a-de Barrabás ki'in. ¹² Te n̄i ka'an tuku Pilato: Ndasa kákuni-ro já sá'a-ri jíín cháa káskúnání-ró Rey judío núsáá, áchí-de jíín-i. ¹³ Te máá-i, n̄i kakana jaa tuku-i: Kata kaa-ní chaa jian jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, n̄i ka'an-de jíín-i: Naún kuachi n̄i sá'a-de, áchí-de. Te máá-i, ví'í-gá n̄i kakana jaa-i: Kata kaa-ní-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuni-de ja ná kúsi iní ñayivi-ún. Te n̄i sí-a-de Barrabás kua'an. Yúan-na te n̄i xndó'o-de-ya. Te n̄i ja'a-de-ya kuíta kaa-ya já ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

¹⁶ Yúan-na te soldado, n̄i káki'in-de-ya kuá'an-de jíín-ya in̄i ve'e palacio. Te n̄i kakana xin̄i tá'an-de n̄i kandutútú-de. ¹⁷ Te n̄i kachu'un-de-ya ñn sa'ma kuá'á tindi'í. Te n̄i kat̄in-de ñn corona

iñu. Te *n̄i* *kachu'un-de xini-yá*. ¹⁸ Yúan-na te *n̄i* *kaka'an-de jíin-yá*: Rey judío, *taá ndii, áchí-de*. ¹⁹ Te *n̄i* *kaakuun-de yunu xini-yá*. Te *n̄i* *kativi si'ví-de nuu-yá*. Te *n̄i* *kajukuiñi jíti-de nuu-yá*, te *n̄i* *kachiñú'un-de-ya*. ²⁰ Te *nuu ní ndi'i n̄i kasákátá-de nuu-yá*, te *n̄i* *katava-dé sa'ma kuá'á tindi'í ñú'un-ya-ún*. Te *n̄i* *kanachu'un-de-ya sa'ma máa-yá*, te *n̄i* *kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya*. ²¹ Te *in chaa nání-de Simón ñuu Cirene (táa Alejandro jíin Rufo kúu-de)*, *n̄i* *ja'a-de vai-de ichi rancho*. Te *n̄i* *katetíñu-de chaa-ún ki'in-de jíin-de kundiso-de cruz-ya*. ²² Te *kaja'an-de jíin-yá onde nuu nání Gólgota, ja kuni ka'an: yiki xini*. ²³ Te *n̄i* *kasáká núu-de vino jíin súsia ua*. Te *n̄i* *kaja'a-de nuu-yá ko'o-ya*. Ko máa-yá, *tú ní játá'ú-yá ko'o-ya*.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te *n̄i* *kajata kaa-de-ya jiká cruz*. Te *n̄i* *kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de*. Te *n̄i* *kasá'a-de apuesto siki, ndasa ni'in, in in-de*. ²⁵ Te *ka'in n̄i* *kajata kaa-de-ya*. ²⁶ Te *nuu tutú kuachi siki-yá yóso*: *Ya'á kúu Rey chaa judío, áchí*. ²⁷ Te *n̄i* *kajata kaa-de uu ñakuiná jíin-yá, in ichi ndává'a-ya*, te *inga ichi ndávésé-yá*. ²⁸ Te *n̄i* *skikuu tu'un ká'an tutu ij*: *Onde jíin chaa kandañáá ní kaskétá'an-de-ya, áchí*. ²⁹ Te *ñayivi kaja'a yúan, n̄i* *kaskuikó-i xini-i*. Te *n̄i* *kaka'an ndiva'a-i jíin-yá: Jan jaan*. *Róó, ká'an-ro já stunchaa-ro vé'e ij Dios*, te *nuu uní kivi te ndukani-ró núu*. ³⁰ *Vina te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáa vii, áchí-i*. ³¹ Te *suní súan n̄i* *kasákátá sutú ñá'nu-ún nuu-yá*. Te *kándatu'ún jíin chaa kachaa tutu*: *Sava ñayivi á n̄i* *kuu n̄i* *nama-de, ko ma kúu nama-de*

máa-de. ³² Cristo, Rey chaa Israel, ná núu-de jika cruz vina, te ná kuní-yo, te ná kándíja-yó, áchí. Te chaa kándita kaa jín-yá-ún, suni súan n̄i kaka'an ndiva'a-de jín-yá. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te n̄i kuxkí'v̄i n̄í núu ñú'un onde ka'uni. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'uni, te n̄i ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, achí-ya. Ja kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ³⁵ Te sava chaa ká'jin yúan, n̄i kajini so'o-de. Te n̄i kaka'an-de: Nde'é, ch̄i kána-de xin̄i Elías, áchí-de. ³⁶ Te jínu ñn chaa n̄i jaa-de, te n̄i chindájí-de kach̄i núu vinagre. Te n̄i chaa-de xin̄i ñn yunu. Te n̄i ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. Te n̄i ka'an-de: Ná ndé'ó nú chaa Elías xnúu-de chaa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, n̄i ka'an jaa-ya. Te n̄i ji'i-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ij, n̄i te'nde uu onde nuu xin̄i te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñn chaa capitán kándij-de nuu-yá. Te n̄i jin̄i-de ja ní kana jaa-ya ní ji'i-ya. Te n̄i ka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu chaa yá'a núu, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasí'í kánde'é jíká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín Salomé, jín María náa José jín Jacobo súchí. ⁴¹ Ch̄i onde ná kánde-ya ñúu Galilea, te ña'an-ún, n̄i kandikin-ña-yá. Te n̄i kajatíñu-ña núu-yá. Te suni ío kua'a-gá-ña, n̄i kaja'an-ña jín-yá ñuu Jerusalén. ⁴² Te n̄i ini kivi-ún. Te kásat̄u'a-de, ch̄i yuchaan kúu kivi ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, chaa kúná'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu in̄i-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, n̄i chaa-de. Te n̄i chundéé in̄i-de n̄i kivi-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándíja-de ja á n̄i ji'i-ya. Te n̄i kana-de xin̄i capitán. Te n̄i jika tu'ún-de chaa-ún

nú a n̄i j̄i'ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i kundaa ini-de ja ní ka'an capitán-ún jíin-de. Te n̄i ja'a-de yiki kúñu-ya núu José. ⁴⁶ Te José, n̄i jaan-de ñn sa'ma kuítá. Te n̄i xnúu-de-ya. Te n̄i chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te n̄i chindee-de-ya iní ve'e añú ja ní jacha ch̄i ñn kava. Te n̄i stúu-dé ñn yuu ní jasú-de yuvé'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jíin María náa José, n̄i kajini-ña núu ní jakin-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄i ini kivi ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, jíin María náa Jacobo, jíin Salomé, n̄i kajaan-ña jí'o vixi kich̄i'i-ña-yá. ² Te jañá'an kivi ñn semana, ja á n̄i kana ndikandii, n̄i jakoyo-ña núu vé'e añú. ³ Te káka'an máa-ña: Ndénu ní'in-yo ñn chaá chaxio yuu yuvé'e añú, áchí-ña. ⁴ Te n̄i kandakoto-ña. Te n̄i kajini-ña ja á n̄i kuxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te n̄i kivi koyo-ña iní ve'e añú-ún. Te n̄i kajini-ña ñn chaá súchí, ñú'un káni-dé ñn sa'ma kuijín, kánchaa-de ichi ndává'a. Te n̄i kayu'ú-ña. ⁶ Te chaá-ún, n̄i ka'an-de jíin-ña: Ma yú'ú-ro. Kánandúkú-ro Jesús ñuu Nazaret I'a n̄i j̄i'jika cruz. Túu-ya yá'a, ch̄i a n̄i nachaku-ya. Yá'a nde'é-ró nú ní kajakin-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáa, te kach̄i-ro núu cháa káskuá'a jíin-yá, jíin núu Pedro, ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vása kí'in-ro. Yúan kun̄i-ro núu-yá, nátu'un n̄i ka'an-ya jíin-ró sáa, áchí-de jíin-ña. ⁸ Te máa-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añú. Ch̄i káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ni ñn nuu ní kákach̄i-ña, ch̄i káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a n̄i nachaku-ya máa jañá'an kivi ñn semana. Te

xnáñúú-gá n̄i ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, n̄i yì'i usiá tachi ḱini-ña. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kachi-ña núu cháa n̄i kajika jíin-yá, chí kánduku'a in̄i-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan n̄i kajini tu'un-de ja chakú-ya ní jini ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandíja-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te n̄i kuee-ga. Te inga modo n̄i nastá'an ndijin-ya máa-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te cháa-ún, n̄i kaja'an-de. Te n̄i kastu'ún-de nuu sáva-ga. Ko ni tú ní kákandíja ja káka'an-de.

Ja kuáno'on-yá andívi

¹⁴ Yúan-na te vása ní nastá'an ndijin-ya máa-yá nuu máa uxí in̄i-de, káxiukú-de káyee-dé staá. Te n̄i kana jíin-yá nuu-dé, chí ndava iní añú-de, te tú ní kákandíja-de tu'un n̄i kaka'an ja ní kajini nuu-yá ja ní nachaku-ya. ¹⁵ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró ñí ñúyivi, te kani-ró tú'un va'a-ri nuu táka ñayivi. ¹⁶ Chaa kándíja te kuanducha-dé, kaku-de. Ko chaa tú kándíja, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te chaa kákandíja, sá'a-de tuni yá'a: Jíin sí'ví-rí kiñi'in-de tachi ḱini k̄ingoyo. Te ka'an-de inga yu'u jáá. ¹⁸ Kuanchaa-de koo, te nú n̄i ji'i-de veneno, te ma sá'a daño jíin-de. Te xndée-de nda'a-dé siki ñáyivi kú'u, te nduva'a-i, áchí-ya jíin-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndi'i n̄i ka'an máa Jito'o-yo jíin-de jíná'an-de, te n̄i ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te n̄i nungoo-ya ichi ndává'a Dios. ²⁰ Te máa-de, kaja'an-de. Te n̄i kajani-de tu'un-ya táka lado. Te máa Jito'o-yo, n̄i chindée

ní chituu-ya-dé. Te jíín tuní n̄i kasá'a-de-ún n̄i
stá'an-ya já íó ndaḡ taká tu'un yá'a. Amén.

**Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)**

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9